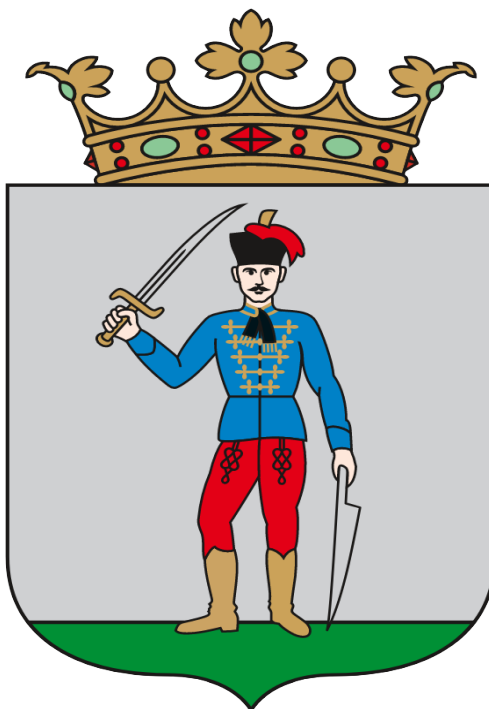

**ЛОКАЛНИ АКЦИОНИ ПЛАН ЗА УНАПРЕЂЕЊЕ ПОЛОЖАЈА ИЗБЕГЛИХ,
ИНТЕРНО РАСЕЉЕНИХ ЛИЦА И ПОВРАТНИКА У ОПШТИНИ КАЊИЖА**

2025 – 2029

Кањижа, октобар 2025. године

САДРЖАЈ

Увод

Уводна реч председника општине Кањижа.....	4
Шта је Локални план акције за унапређење положаја избеглих, интерно расељених лица и повратника?.....	5
Резиме.....	10

Поглавље 1

Основни подаци о општини Кањижа.....	14
1.1. Географски положај општине Кањижа.....	14
1.2. Историја општине Кањижа.....	15
1.3. Демографска слика општине Кањижа.....	16
1.4. Привредне карактеристике општине Кањижа.....	18
1.5. Локална самоуправа (администрација) и правни оквир општине Кањижа.....	19

Поглавље 2

Подаци о миграцијама о избеглим и интерно расељеним лицима у општини Кањижа.....	22
2.1. Подаци о избеглим и интерно расељеним лицима.....	22
2.2. Реализовани пројекти.....	27
2.3. Управљање миграцијама.....	31
2.4. Дијаспора.....	34

Поглавље 3

Анализа ситуације и закључци.....	36
-----------------------------------	----

Поглавље 4

Приоритетне циљне групе.....	42
------------------------------	----

Поглавље 5

Општи и специфични циљеви ЛАП-а.....	43
--------------------------------------	----

Поглавље 6

Активности – задаци на реализацији ЛАП-а.....	45
---	----

Поглавље 7

Ресурси – буџет.....	52
----------------------	----

Поглавље 8

Аранжмани за примену.....	52
---------------------------	----

Поглавље 9

Праћење и оцена успешности.....	54
---------------------------------	----

УВОД

УВОДНА РЕЧ ПРЕДСЕДНИКА ОПШТИНЕ КАЊИЖА

Поштовани суграђани,

Општина Кањижа има опредељење да свој развој у свим областима живота води плански и организовано, кроз процес који је заснован на реалном сагледавању стања и потреба, али и могућности које имамо да се на идентификоване потребе одговори.

У том правцу је усмерен и Локални акциони план за унапређење положаја избеглих, интерно расељених лица и повратника који има за циљ да олакша живот и поспеши интеграцију наших суграђана који су свој трајни или привремени дом нашли у нашој општини, стварањем услова за целовиту интеграцију избеглих, интерно расељених лица и повратника на подручју општине Кањижа и унапређењем њиховог друштвеног положаја, становања, побољшањем социо-економског стања и смањењем сиромаштва.

Локални акциони план за унапређење и управљања миграцијама, анализира и дефинише чињенице и активности које су значајне за живот свих лица која су била изложена присилном напуштању својих домова и расељавању, због рата на простору бивших југословенских република и бомбардовања Косова и Метохије, укључујући и она лица која су у међувремену стекла статус држављана Републике Србије, али који и даље имају нерешене егзистенцијалне проблеме настале у току избегличког статуса.

Овај план за управљање миграцијама, израђен је са циљем да допринесе унапређењу квалитета живота различитих категорија миграната којима је из више разлога потребна помоћ у задовољавању основних животних потреба које они на други начин не могу задовољити, како би се створили услови за њихову трајну интеграцију. Овим документом дотаћи ћемо и тему циркуларних миграција као легалних миграција нашег становништва и повезивање са дијаспором као развојним ресурсом.

Локални акциони план, ствара могућност да се сви проблеми решавају плански, у складу са идентификованим потребама корисника на различитим нивоима, а на основу доброг познавања и дефинисања приоритетних потреба и постојећих ресурса. Локални акциони план, доноси се на период од пет године, за чије ће се остварење у планираном временском периоду обезбедити неопходни финансијски и кадровски ресурси.

План је, с друге стране израз принципа солидарности и једнаких могућности и наше политичке воље да се најугроженијим друштвеним групама, међу којима су избеглице, интерно расељена лица и повратници, пружи додатна друштвена подршка.

Уверен да ће план послужити свим заинтересованим и одговорним институцијама, организацијама и појединцима да појачају своје активности и постигну боље резултате у раду, захваљујем свим актерима који су учествовали у његовом креирању.

Председник општине Кањижа
Роберт Фејстамер

ШТА ЈЕ ЛОКАЛНИ ПЛАН АКЦИЈЕ ЗА УНАПРЕЂЕЊЕ ПОЛОЖАЈА ИЗБЕГЛИХ, ИНТЕРНО РАСЕЉЕНИХ ЛИЦА И ПОВРАТНИКА?

У овом документу, насталом током локалног акционог планирања унапређења положаја избеглих, интерно расељених лица (ИРЛ) и повратника по основу споразума о реадмисији (у даљем тексту повратници), подразумева се процес доношења одлука о томе које промене значајне за живот избеглих, интерно расељених лица и повратника, намеравамо да остваримо у локалном окружењу у току предвиђеног временског периода 2025 – 2029. године. Тај процес се заснива на идентификовање најбољег начина ангажовања капацитета свих социјалних актера у заједници у планирању и примени плана. *Локални акциони план за унапређење положаја избеглих, интерно расељених лица и повратника* посматрамо као резултат процеса планирања или планску одлуку којом су дефинисани основни начини остваривања циљева развоја ове области живота локалне заједнице.

У оквиру овог документа, под *избеглим и интерно расељеним лицима* подразумевају се сва лица која су била изложена присилном напуштању својих домова и расељавању, због рата на простору бивших југословенских република и бомбардовања Косова и Метохије, укључујући и она лица која су у међувремену стекла статус држављана Републике Србије, али и даље имају нерешене егзистенцијалне проблеме настале у току избегличког статуса. Повратници су сви они грађани Србије који су изгубили или нису имали право боравка у земљама ЕУ.

Први Локални акциони план за унапређење положаја избеглих и интерно расељених лица (ИРЛ) у Општини Кањижа настао је као резултат учешћа у пројекту *Поддршка институцијама Владе Републике Србије које су надлежне за избегла и интерно расељена лица*. Општи циљ пројекта био је проналажење решења на нивоу државе која ће пружити подршку Влади Републике Србије да на ефикасан и одржив начин одговори на потребе избеглих и ИРЛ. Пројекат је финансирала Европска унија, а спровела Међународна организација за миграције (International Organization for Migration – ИОМ). Корисници пројекта биле су институције Владе Републике Србије надлежне за избегла и интерно расељена лица: Комесаријат за избеглице Републике Србије (КИРС), Министарство за Косово (МинКиМ) и Министарство рада и социјалне политике (МРСП), као и друга надлежна министарства, општинска повереништва за избегла и интерно расељена лица и одабране општине. Ревизија овог плана урађена је у склопу пројекта „Јачање капацитета институција РС за управљање миграцијама и реинтеграцију повратника – ЦБММ“ који ИОМ спроводи у сарадњи с Комесаријатом за избеглице.

Сумирано Локални акциони план за управљање миграцијама представља:

- Оперативни план за решавање питања и унапређење положаја различитих мигрантских група - избегла лица, ИРЛ, повратници, лица из трећих земаља (тражиоци азила и мигранти у потреби без утврђеног статуса), жртве трговине људима и економски мигранти.
- Спона између централне и локалне политике.
- Скуп средњорочних мера које локалне власти планирају да имплементирају како би решили проблеме са којима се суочавају мигранти кроз постављање специфичних циљева и начина за мерење резултата њиховог спровођења
- Договор о плану промене на локалу као резултат консултација и званични документ општине.
- Може да се односи и на локално становништво које је изложено миграцијама (унутрашње миграције, депопулација, дијаспора)

- Алат за добијање средстава

Стратешки оквир пројекта одређен је у складу са политиком и правцима деловања дефинисаним Националном стратегијом за решавање питања избеглих и интерно расељених лица и другим националним стратешким документима од значаја за ову област, пре свега Стратегијом реинтеграције повратника по основу споразума о реадмисији. У циљу координираног рада, коришћења научених лекција и најбољих пракси, овај пројекат узима у обзир постојеће пројекте изградње капацитета на локалном нивоу, а нарочито оне који су у домену социјалне, економске и стамбене политике. Креирање и спровођење локалних акционих планова за унапређење положаја избеглих, интерно расељених лица и повратника овде се третира као део ширег механизма смањења сиромаштва и социјалне искључености осетљивих друштвених група.

Локални план акције за унапређење положаја избеглица, ИРЛ и повратника доноси се за период од 5 године, од 2025. до 2029. године.

Процес израде локалног акционог плана за унапређење положаја избеглих и интерно расељених лица у Општини Кањижа, заснивао се на интерактивном приступу чије су основне методолошке карактеристике да је:

- локални – спроведен је у локалној заједници и уважава локалне специфичности;
- партиципативан – укључио је различите битне актере процеса друштвено организоване подршке избеглим и интерно расељеним у локалној заједници;
- утемељен на реалним околностима, расположивим ресурсима и потребама за унапређење положаја избеглих и интерно расељених;
- прилагођен ситуацији у локалној заједници, актерима и позитивној промени којој се тежи;
- користи савремене методе планирања и анализе свих важних елемената потребних за доношење одлука;
- подстиче одговоран однос различитих друштвених актера у локалној заједници.

За потребе процеса, прикупљање и анализу основних податка о положају и потребама избеглих и интерно расељених лица у Општини Кањижа коришћена је база података општинског повереника, центра за социјални рад, резултати интервјуа са потенцијалним корисницима/цама, статистички подаци, подаци Комесаријата за избеглице Републике Србије. У изради акционог плана за решавање проблема повратника, коришћени су подаци прикупљени кроз анкету коју је спровео Комесаријат за избеглице у оквиру пројекта СДЦ, као и подаци ИОМ-а.

Под **мигрантским групама** свеобухватно у оквиру овог документа подразумевају се:

Избеглице - Избеглица је, према Конвенцији УН о статусу избеглице (1951), особа која је из основаног страха да ће бити прогоњена због своје расе, националне припадности, припадности одређеној друштвеној групи или због политичког уверења, напустила своју државу и не може или због поменутог страха не жели да се у њу врати. Избеглица је, сходно Закону о избеглицама („Службени гласник РС”, број 18/92, „Службени лист СРЈ”, број 42/02 – СУС и „Службени гласник РС”, број 30/10), лице које је услед догађаја у периоду од 1991. до 1998. године и њихових последица избегло или прогнано из бивших југословенских република на територију Републике Србије. Статус избеглице у Републици Србији, Комесаријат за избеглице и миграције РС признаје у складу са Законом о избеглицама

(„Службени гласник РС“, број 18/92, „Службени лист СРЈ“, број 42/02 – СУС и „Службени гласник РС“, број 30/10). Под избеглим и прогнаним лицима, у овом документу се подразумевају сва лица која су била изложена присилном напуштању својих домова, због рата на просторима бивших југословенских република, укључујући и она лица која су у међувремену стекла статус држављана Републике Србије али и даље имају нерешене егзистенцијалне проблеме настале у току избегличког статуса. Према Попису избеглица 1996. године на територији Републике Србије је било 537.937 лица са овим статусом. Од тада је њихов број значајно смањен и то за више од 80%, па у Републици Србији тренутно борави 24.862 избеглих лица. Смањење броја избеглица углавном је резултат њихове интеграције у Републици Србији. Од 537.937 избеглица и 79.791 ратом угрожених лица, регистрованих на Попису из 1996. године, више од 350.000 лица стекло је држављанство Републике Србије што представља највећи процес интеграције избеглица у савременој Европи.

Интерно расељена лица (ИРЛ) су она лица која су била присиљена да напусте своје домове али су остале у границама своје државе. Разлози због којих су били присиљени да напусте своје домове могу бити различити: рат, насиље, угрожавање људских права, политички прогон или природне катастрофе (земљотрес, поплава и сл.). Зато што се налазе у границама своје земље, могућност њихове међународне заштите су ограничене. Иако их за разлику од избеглица не штити Специјална конвенција УН, и даље их штите национални закони, међународно хуманитарно право и међународни правни акти у области људских права. У овом документу, под интерно расељеним лицима се подразумевају лица која су 1999.године услед бомбардовања напустила територију Косова и Метохије и пријавили боравак на територији Републике Србије а који поседују легитимацију интерно расељеног лица. Комесаријат за избеглице и миграције је 2000. године у сарадњи са Високим комесаријатом Уједињених нација за избеглице (UNHCR) организовао Попис интерно расељених са АП Косова и Метохије, када је регистровано 187.129 лица. У периоду од 2000. до 2005. године, са АП Косова и Метохије је расељено још око 20.000 лица, тако да је крајем 2005. године број интерно расељених лица у Републици Србији без АП Косова и Метохије износио 209.021 лице. У 2024. години у Републици Србији је живело 194.171 лица расељених са АП Косова и Метохије¹.

Повратници по споразуму о реадмисији су држављани Републике Србије за чији повратак је надлежни орган дао сагласност по основу Споразума о реадмисији који је закључила Република Србија. То су лица која су добровољно или присилно враћена у државу порекла из држава у којима су неосновано боравили (одбијен захтев за азил, истекла виза и сл.), на основу Споразума о реадмисији између Европске уније и Републике Србије. Овим Споразумом који је ступио на снагу 01.01.2008. године, уговорне стране су регулисале процедуру повратка особа које не испуњавају или су престале да испуњавају услове за улазак или боравак на територији државе уговорнице. Спречавањем нелегалних миграција и прихват и интеграција повратника по споразуму о реадмисији представљају један од услова Србије за Белу Шенген листу. У циљу испуњавања својих услова, Република Србија је усвојила Стратегију реинтеграције повратника по основу Споразума о реадмисији 13. фебруара 2009.године („Службени гласник РС“, број 15/09). Усвојен је Акциони план за спровођење Стратегије реинтеграције повратника по основу Споразума о реадмисији за период 2009. и 2010.годину. Према евиденцији Министарства унутрашњих послова, у 2024. години, примљено је 1.485 захтева за реадмисију, од тога броја 1.261 захтева је добило

¹ Извор: Миграциони профил Републике Србије за 2024. годину, стр. 56

сагласност, а повратак је остварило 1.224 држављана Републике Србије. Од укупног броја примљених захтева за реадмисију у 2024. години, 64,1 % захтева поднето је из СР Немачке. Што се полне структуре тиче, 65 % лица су чинили мушкарци. Када је у питању старосна структура, пунолетна лица чине 64,2 %, а малолетна 34,9 %².

Тражиоци азила су странци који су поднели захтев за азил на територији РС о којем није донета правоснажна одлука (у складу са Законом о азилу и привременој заштити). То значи да су та лица, у складу са важећом законском регулативом, на територији Републике Србије затражила неки вид међународне заштите на законом прописан начин. У складу са одредбама Закона које се односе на смештај и обезбеђивање основних животних услова за лица која траже азил, Влада Републике Србије оснива центре у којима они бораве и у буџету обезбеђује средства за функционисање центара. Република Србија је због географског положаја који заузима значајно транзитно подручје миграната из Азије и Африке на путу ка Европској унији. Из тог разлога је и једна од земаља које су највише погођене „мигрантском кризом”, будући да се налази на Балканској мигрантској рути. У 2024. години било је 847 издатих потврда о регистрацији странца који су изразили намеру да поднесу захтев за азил у Републици Србији. Од тог броја било је 714 мушкараца (623 пунолетних и 91 малолетних) и 133 жена (92 пунолетних и 41 малолетних). Највећи број долази из Сирије (38,37%), Авганистана (10,15%) и Турске (4,84%). Од укупног броја малолетника којих има 132, малолетници без пратње било је 19 (18 дечак и 1 девојчица). У 69,8% случајева, намера за азил изражена је у Подручним полицијским управама, док је 29,9% намера изражено на граничним прелазима док је у прихваталишту за странце изражено 0,24 % намера³. Треба истаћи да је за највећи број тражилаца азила обустављен поступак, с обзиром да већина лица наставља да мигрира даље, не сачекавши првостепену одлуку о захтеву за азил. Привремена заштита се одобрава одлуком Владе у случају масовног прилива расељених лица која се не могу вратити у државу свог порекла или државу уобичајеног борава. Влада Републике Србије, на седници одржаној дана 16.03.2023. године донела Одлуку о допуни Одлуке о пружању привремене заштите у Републици Србији расељеним лицима која долазе из Украјине ("Службени гласник РС" број 21/2023), којом се трајање привремене заштите расељеним лицима која долазе из Украјине продужава у трајању до 18. марта 2024. године. Влада Републике Србије је на седници одржаној дана 17. марта 2022. године, усвојила Одлуку о пружању привремене заштите у Републици Србији расељеним лицима која долазе из Украјине и Закључак којим је усвојен План прихвата држављана Украјине и угроженог становништва који су напустили Украјину или у њу не могу да се врате услед оружаних дејстава.

Мигранти у потреби без утврђеног статуса су лица која су на територију Републике Србије ушла из суседних земаља, а пореклом су из ратом захваћених подручја Блиског истока и Африке. У складу са појачаним приливом миграната, Влада Републике Србије је 18. јуна 2015. године основала Радну групу за решавање проблема мешовитих миграционих токова коју чине министри 5 ресорних министарстава, укључујући представника Комесаријата за избеглице и миграције РС. Радна група је формирана са задатком да прати, анализира и разматра питања мешовитих миграционих токова у Републици Србији са посебним освртом на проблеме у овој области, даје анализе стања и предлоге мера за решавање уочених проблема и усклађивање ставова надлежних државних органа и других организација и институција које се баве питањима мешовитих миграционих токова.

2 Извор: Миграциони профил Републике Србије за 2024. годину, стр. 45

3 Извор: Миграциони профил Републике Србије за 2024. годину, стр. 40

Економски мигранти - Значајан обим миграција у савременом свету подстакнут је, пре свега, економским мотивима, попут потраге за послом или у циљу побољшања животног стандарда и услова живота. Због своје географске распрострањености и бројности, економске миграције представљају један од најбитнијих видова мобилности становништва. Миграције становништва, као саставни део процеса глобализације, утичу на тржиште рада кроз мобилност радне снаге између различитих континената, региона и држава, као и унутар њих. Исто тако, овај процес утиче и на међународну миграцију послова, а подстакнут је неретко финансијским кризама и асиметријом у развоју економских блокова. Према најновијем извештају Међународне организације за миграције уочен је пораст међународних миграција у складу са савременим трендовима. Тако је 2024. године број међународних миграната у свету процењен на 281 милиона, што представља око 3,6% светске популације. У односу на почетак новог миленијума, број миграната у свету је повећан за 131 милиона, а њихов удео у укупном броју становника за свега око 1,2%. Према истом извештају, број економских миграната у 2024. години износио је 169 милиона, односно 60% укупног броја међународних миграната који су послали чак 831 милијарду USD (што је у односу на почетак миленијума шестоструки износ). Република Србија је традиционално земља емиграције, али и имиграције и транзитних миграција. У овом документу поред наведених категорија миграната, а као последица друштвене и економске транзиције осврнућемо се и на циркуларне миграције као легалне миграције и њихов развојни сегмент, а од значаја за локалну заједницу неопходно је и дефинисање дијаспоре као развојни ресурс и њен утицај на локалну средину.

Циркуларна миграција представља привремено и обично понављајуће кретање лица између матичне области и области дестинације, обично у сврху запослења. Она представља устаљени образац мобилности становништва, било да се ради о међудржавној или рурално-градској.

Дијаспора означава припаднике једног народа који живе одвојено од матице. Према Закону о дијаспори и Србима у региону (члан 2. став1.), дијаспора обухвата држављане Републике Србије који живе у иностранству, припаднике српског народа и исељенике са територије Републике Србије и из региона, као и њихове потомке.

Жртве трговине људима – Трговина људима је озбиљно кривично дело и повреда људских права и дефинисано је као такво у међународном и домаћем праву. Трговина људима је облик модерног ропства. Кривично дело је почињено када трговац људима употреби насиље, превару или присилу да контролише друго лице са циљем, на пример, његовог укључивања у сексуалне активности или за запошљавање или давање услуга. Трговина људима може али и не мора укључивати транспорт на другу локацију. Лица се могу сматрати жртвама трговине људима без обзира да ли су експлоатисана у граду где живе или су превезена са циљем њихове експлоатације, да ли су се претходно сложила да раде са трговцем људима, да ли су учествовала у извршењу кривичног дела што је дошло као последица њихове експлоатација.

РЕЗИМЕ

Локални акциони план за унапређење положаја избеглих и интерно расељених лица у Општини Кањижа (2025-2029) је докуменат који изражава дугорочно опредељење локалне самоуправе да побољша услове живота и могућности за интеграцију избеглих и интерно расељених у локалну заједницу. Овај плански документ је истовремено усмерен и на проналажење ефикасних и одрживих решења за питања повратника по основу Споразума о реадмисији, тражилаца азила, лица која су добила азил, ирегуларних миграната, радника миграната и дијаспоре. Овај план је заснован на свеобухватној анализи ситуације релевантне за унапређења положаја избеглих и интерно расељених. Акциони План је усмерен ка свим особама у Општини Кањижа које су биле изложене присилним миграцијама и егзистенцијалним потешкоћама, с напоменом да се први пут овај локални плански документ не односи само на угрожене категорије миграната и различите видове помоћи у њиховом збрињавању, већ и на домицилно становништво, с обзиром на развојну компоненту миграција, односно улогу коју процес управљања миграцијама може имати у свеукупном економском и социјалном развоју локалне заједнице.

Локалним акционим планом за унапређење положаја избеглих и ИРЛ дефинисана су два општа циља која је реално могуће остварити у периоду од 2025. до 2029. године, и то су:

ОЦ1 - Побољшани социјално-материјални услови за интеграцију избеглих и интерно расељених у руралним срединама кроз локалне и државне програме за трајно решавање стамбеног питања откупом и адаптацијама кућа у руралним срединама.

ОЦ2 - Побољшање животног стандарда и егзистенцијалних услова за интеграцију избеглих и ИРЛ кроз локалне програме за повећање запошљавања и стварања услова за њихово економско осамостаљивање и укључивање у друштвени живот Општине Кањижа.

У оквиру наведених општих циљева, овим акционим планом утврђују се следећи оперативни задаци:

СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉЕВИ-СЦ1

- СЦ1а. У периоду 2025-2029. год. стамбено збринути 2 породица откупом 2 сеоских кућа у руралним срединама.
- СЦ1б. У периоду 2025-2029. год. обезбедити подршку у грађевинском материјалу за 4 породице избеглих и ИРЛ, за завршавање започетих стамбених објеката или поправку постојећих стамбених објеката (сарадњи са КИРС-ом).
- СЦ1ц. У периоду 2025-2029. год. обезбедити материјал за адаптацију старих породичних кућа за најмање 2 породице повратника

СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉЕВИ-СЦ2

- СЦ2а. У периоду 2025 -2029. год. подстицати самозапошљавање средствима фонда за покретање малог породичног бизниса (у сарадњи са МСП и Фондом за развој АПВ).
- СЦ2б. До краја 2029. год. обезбедити најмање по 3 „пакета“ годишње за отпочињање самосталног породичног малог бизниса за избегле и ИРЛ

Процењује се да ће за реализацију Локалног плана у периоду 2025-2029. год. бити потребно да се издвоји око 100.000 евра (у динарској противвредности), а из локалног буџета на бази учешћа од 10% 10.000 евра (у динарској противвредности).

Локални план, као свој саставни део има планиране аранжмане за имплементацију који обухватају **локалне структуре** и **различите мере и процедуре** које ће осигурати његово успешно спровођење.

Структуру за управљање процесом примене ЛАП, након његовог усвајања, представљаће *Савет за управљање миграцијама и трајна решења*, који ће, имати задатак да изради *План управљања применом Локалног акционог плана за унапређење положаја избеглих, интерно расељених лица и повратника у општини Кањижа*.

Оперативну структуру за примену овог Локалног акционог плана чиниће институције, организације и тимови формирани у циљу непосредне реализације плана и пројеката развијених на основу Локалног плана. У складу са ЛАП-ом, биће реализована подела улога и одговорности међу различитим актерима у локалној заједници-партнерима у реализацији. Сви актери ће у складу са принципом јавности и транспарентности рада водити одговарајућу евиденцију и документацију и припремати периодичне извештаје о раду који ће бити полазна основа за праћење и оцењивање успешности рада као и информисање јавности.

План је заснован на свеобухватној анализи ситуације и изражава дугорочно опредељење локалне самоуправе да побољша услове живота и могућности за интеграцију свих наведених мигрантских група у локалну заједницу. Према подацима повереника за избеглице Општине Кањижа 2024. године на евиденцији се налазило 23 избеглих и 41 интерно расељених лица. Приметна је тенденција смањивања броја избеглих лица са активним статусом услед повратка у земљу порекла, смрти и мањим делом стицањем држављанства Републике Србије. Ипак, број лица, укључујући и оне који су стекли држављанство Републике Србије, али се и даље налазе у стању социјалне потребе, је далеко већи и управо је то један од значајних разлога доношења ЛАП-а.

Према доступним подацима, од потписивања Споразума о реадмисији ЕУ 2007. године, у Општину Кањижа се вратило 2 држављана Србије, који нису имали, или су изгубили основ боравака. Преко канцеларије за реадмисију која се налази на аеродрому „Никола Тесла“ враћено су обе особе у поступку реадмисије. Према расположивим подацима после 2012. године није забележен ни један случај повратка по овом основу на територију општине Кањижа.

Овај локални акциони план је усклађен са циљевима Стратегије за решавање питања избеглица и интерно расељених лица за период од 2024. до 2030. године („Службени гласник РС“, бр. 91/2024), Националне стратегије за управљање миграцијама („Службени гласник РС“, бр. 59/09) и Стратегијом за управљање економским миграцијама („Службени гласник РС“, бр. 21/20). Њиме се дефинишу циљеви и приоритети и утврђују мере које ће се реализовати како би се достигли постављени циљеви и омогућило одрживо побољшавање услова живота и могућности за интеграцију избеглих, интерно расељених и повратника у локалну заједницу, као и препознавање развојног потенцијала и свеукупног утицаја које имају миграције, пре свега кроз утицај на локалну средину, демографију и ефекте на тржишту рада.

Захвалност учесницима/цама у процесу локалног акционог планирања

У циљу израде локалног акционог плана за унапређење положаја избеглих, интерно расељених лица и повратника по основу споразума о реадмисији, тражилаца азила и миграната у потреби без утврђеног статуса, као и осталих мигрантских гура у Општини Кањижа, формирана је радна група коју су чинили представници/це: локалне самоуправе као носиоца процеса и формалног доносиоца овог документа, институције система које се на локалном нивоу баве питањима социјално угрожених лица и Комесаријата за избеглице Републике Србије.

Чланови општинске радне групе		
Име и презиме	Организација	Функција
Жомбор Ујвари	Скупштина општине Кањижа	председник
Марко Ждеро	Општинско веће општине Кањижа	члан општинског већа задужен за подручје комуналних делатности и инфраструктуру
Кристина Телек	Центар за социјални рад Кањижа	директорка
Слободан Штрбац	ПС Кањижа	начелник
Миодраг Ђаковић	Општинска управа општине Кањижа	повереник за избегла и прогнана лица у општини Кањижа
Тамаш Пакаи	Општинска управа општине Кањижа	руководилац Одељења за финансије и буџет
Атила Каса	Општинска управа општине Кањижа	руководилац – Одељења за општу управу и заједничке послове
Даниел Нађ Немеди	Општинска управа општине Кањижа	руководилац – Одељења за грађевинске послове
Роберт Шорш	Месна заједница Хоргош	председник Савета МЗ Хоргош
Гергељ Хорват	Месна заједница Мартонош	председник Савета МЗ Мартонош
Моника Ческо	Црвени крст Кањижа	секретарка
Ервин Јенеи	Општинска управа општине Кањижа	координатор радне групе

Улога Општинске радне групе била је да:

- креира планове за решавање проблема избеглих и ИРЛ лица да ефикасно и на одржив начин задовоље своје потребе као и дефинисање правца будућег развоја;

- унапреди сопствене капацитете за планирање кроз одговарајуће обуке организоване од стране ИОМ-а;
- обезбеди потребне податке непосредно од циљних група и социјалних актера у систему подршке избеглим и интерно расељеним;
- размењује информације и учествује на састанцима од значаја за процес планирања;
- примењује усвојене методе планирања током процеса планирања;
- дефинише циљеве, правце развоја и сарађује са различитим релевантним локалним и републичким актерима;
- планира праћење и оцењивање успешности примене локалног акционог плана;
- ради на писању завршног документа

Сходно члану 12. Закона о управљању миграцијама („Службени гласник РС“, бр. 107/2012) Скупштина општине Кањижа је 28. новембра 2024. године донела решење о образовању Савета за миграције и трајна решења и именована следеће чланове:

1. Роберт Фејстамер ,председник општине Кањижа
2. Кристина Телек, директорка Центра за социјални рад Кањижа
3. Жомбор Ујвари, председник Скупштине општине Кањижа
4. Моника Ческо, секретарка Црвеног крста Кањижа
5. Марко Ждеро, члан општинског већа задужен за подручје комуналних делатности и инфраструктуру
6. Миодраг Ђаковић, повереник за избеглице

Савет за миграције и трајна решења чине представници локалне самоуправе као носиоци процеса израде овог документа, укључујући и повереника за избеглице, као и институције система које се на локалном нивоу баве питањима различитих категорија миграната.

Улога и задаци Савета за миграције и трајна решења су да:

- прати и извештава Комесаријат за избеглице и миграције РС о миграцијама на територији општине Кањижа;
- прикупља и обезбеди потребне податке о циљним групама и социјалним актерима у систему подршке у сфери управљања миграцијама;
- примењује усвојене методе планирања у управљању миграцијама;
- дефинише циљеве и правце развоја, као и да сарађује са различитим релевантним локалним и републичким актерима;
- предлаже програме, мере и планове активности које треба предузети ради ефикасног управљања миграцијама на територији општине Кањижа;
- предузима активности како би се створили услови за благовремено реаговање у случају задржавања већег броја миграната на територији општине у покушају илегалног прелаза границе;
- одређује лица испред свих надлежних институција која ће бити задужена за поједине мере у случају повећаног броја миграната;
- координира радом органа на локалном нивоу чији је рад значајан за област управљања миграцијама;
- предузима потребне мере на хигијенско, санитарној, социјалној и свакој другој врсти заштите миграната и становништва;
- на захтев Комесаријата омогући Поверенику за избеглице и миграције да се стави на располагање Комесаријату, а у складу са потребама и распоређен на територији Републике Србије и да се одазове обукама које организује Комесаријат.

Захваљујемо се свим члановима Радне групе и Савета учешћу у процесу планирања и израде ЛАП-а за управљање миграцијама на територији Општине Кањижа у периоду 2025-2029. год.

На изради овог документа у консултативном процесу највећи допринос су дали потенцијални корисници будућих програма и пројеката. Захваљујемо се и осталим актерима укљученим у прикупљању података значајних за ЛАП: Центру за социјални рад Кањижа, а посебну захвалност изражавамо Комесаријату за избеглице Републике Србије и пројектном тиму ИОМ у делу стручне подршке при изради ЛАП-а.

ПОГЛАВЉЕ 1: ОСНОВНИ ПОДАЦИ О ОПШТИНИ КАЊИЖА

1.1 Географски положај општине Кањижа

Општина Кањижа налази се на северу Републике Србије (АП Војводина), у североисточном делу Бачке, и припада Севернобанатском округу. Простире се на око 400 квадратних километара и заузима део Панонског басена. Лоцирана је на десној обали реке Тисе. У општини се налази 13 насељених места. Пољопривредно земљиште заузима 88% територије.

На истоку се општина граничи са општином Нови Кнежевац, на југу са Сентом, на западу са Суботицом, а гранични прелаз са Мађарском је на северу. Река Тиса чини природну границу између општина Нови Кнежевац и Кањижа. Као погранична општина има специфичну функцију јер је једна од најпрометнијих капија Србије ка Европи - гранични прелаз Хоргош. Од Суботице је удаљена 40 км, од Новог Сада 120 км, од Београда 200 км, а од Будимпеште 190 км.

Атар Кањиже се налази једним делом уз обалу реке Тисе на надморској висини од 81 м, а други део на телечкој висоравни од 106 м надморске висине. Ова разлика је од великог значаја за формирање насеља.

Погодност положаја се огледа у томе што кроз општину пролази ауто пут који води ка Мађарској и према Новом Саду и Београду. Сва насеља у општини, а има их 13 повезана су са асфалтним путем. Кањижа има аутобуску станицу и стајалишта. Железнички саобраћај; саобраћа само Хоргош-Суботица, Хоргош-Сегедин, који је у употреби и међународног је значаја. Речни саобраћај се одвија реком Тисом.

Клима у овој општини је панонско степско-континентална са топлим летима и хладним зимама, са знатним температурним амплитудама. Просечна годишња температура у општини је 11,2°C. Најучесталији ветар дувају северозападни и северни са просечном годишњом висином падавина само од 540-560мм.

Општина је богата водама које се јављају у виду површинских вода: Река Тиса, канал тиса – Палић са акумулационим језером Велебит (100 ха) рибњак „Капетански рит „ (600 ха) и међународни канал „Кереш“. На територији Кањижа заступљена су следећа земљишта: чернозем, ливадска црница, ритске црнице; док се на мањим површинама јављају слатине (заслањена земљишта).

На територији општине постоје геотермалне воде које извиру са 1140 м дубине, достижу температуру од 72°C и користе се као помоћно лековито средство у терапијама.

1.2. Историја општине Кањижа

По археолошким налазима на обали реке Тисе претпоставља се да је у околини данашњег централног дела насељеног места Кањижа већ у бронзано доба постојало насеље. Формирање људског станишта је омогућила близина и богатство реке Тисе, прелаз преко реке и раскрсница западних, јужних и северних путева. Поред остатака насеља из времена бронзаног доба, у доњим слојевима нађени су остаци најстаријих земљорадника из млађег каменог доба, као и налази из времена бакарног доба. Најбољу илустрацију о значају географског положаја који Кањижа заузима пружа нам чињеница да је на овом месту од праисторије до савременог доба увек био важан прелаз преко реке Тисе. Ово је у суштини и кључно што издваја насеље бронзаног доба у Кањижи као место где се укрштају копнени и водени путеви.

Оно што насеље Кањижа у периоду бронзаног доба издваја у односу на остала насеља Панонске низије јесте његова величина. Наиме, на основу до сада доступних археолошких података, утврђено је да насеље заузимало површину од најмање 3 ха, што је неколико пута више од других насеља овог типа. На основу неких студија можемо претпоставити да је у насељу било изграђено између 100 и 270 кућа, што указује на чињеницу да је максималан број становника био преко 1000.

Име Кањиже је вероватно словенског порекла и проистиче из речи кнез, кнежев, али о томе нема тачних података да ли је значило водоток, поток или пак седиште кнеза. Од ових основних речи проистичу ранији називи Кенесна, Canisa, Кенесе, Каниса, Кањижа и Kanizsa.

На јужној граници насељеног места Велебит (на територији општине Кањижа) су пронађена гробна места из бронзаног доба и доба Сармата. У гвозденом добу (од отп. 1000 година п.н.е. до почетка нове ере) услед келтског освајања ових територија, Дачани су се кретали према западу што потврђује чињеница да су 1971. године у Кањижи приликом формирања Главне улице градитељи пронашли гроб са скелетом из тог доба.

Остаци насеобина из доба Сармата (I-IV век) се налазе у Хоргошу, на узвишењу обале, између Мале Пијаце и Трешњевца, као и у Адорјану. Више гробних места је нађено у Кањижи, али и у Хоргошу и у Трешњевцу.

Током владавине Атиле Хунског централно подручје главног хунског племена се простирало уз деоницу тока Тисе на југу данашње Мађарске и у Војводини, а претпоставља се да је престоница била негде између Сенте и Сегедина. У то време, до тад незабележено, велико кретање народа се одвијало у овим крајевима. Легенда каже да се у дворишту Атиле сусретао Исток, Запад и Југ. По веровањима Атилин посмртни ковчег се налази негде на овом делу тока Тисе или пак испод једне од бројних хумки у овом подручју.

Археолошки налази из доба Авара су веома чести на територији општине. Откривено је гробље у Кањижи, на месту данашњег позоришта и у Хоргошу.

Подручје Кањиже је вековима било на ветрометини историјских догађаја. Доба сеобе народа је обележило освајање ових подручја настањеног Словенима, од стране мађарских племена у IX веку.

Име Кањиже се први пут помиње у хроници Анонимуса, безименог бележника краља Беле III. По средњовековним повељама Кањижа је била краљевски посед, који је 1093. године припадао опатији Реда Светог Бенедикта у Панонхалму, заједно са рибњаком Мирот. Уочи татарске најезде – по подацима пописа из 1240. године Кањижа је имала око

135 становника. У доба татарске и турске најезде Кањижа је била потпуно уништена, уместо насеља у историјским изворима се помиње само земљано утврђење.

Кањижа се први пут по имену Спеса помиње у повељи издатој у име (Светог) Ласла I (1077-1095) мађарског краља. Оригинална повеља се чува у територијалној опатији у Панонхалму.

Кањижа је заједно са Бечејом и Сентом по трећем писму о повластицама Потиског коморског округа (1800.) постала трговиште. По привилегији коју је значао статус трговишта, вашар у Кањижи се одржава 1. маја и 19. септембра, а недељни вашари се одржавају сваког четвртка, те је до данас четвртак пијачни дан у Кањижи.

На територији општине Кањижа налази се 11 непокретних културних добара, од којих је један споменик културе категорисан као непокретно културно добро од великог значаја, Дворац грофа Караса из 18. века. Поред овога споменика који има категорију великог значаја у општини Кањижа има још 10 културних добара које су већином црквени објекти и зграде саграђене у 18. и 19. веку. На територији општине налази се и једно значајно археолошко налазиште на територији насеља Хоргош. Бригу о непокретним културним добрима на територији општине Кањижа води Међуопштински завод за заштиту споменика културе Суботица.

Како Кањижа има повољан географски положај, 1960. године је одлучено да постане општинско седиште за околних дванаест насеља. У састав општине Кањижа, поред самог насеља Кањижа улазе и следећа насеља: Адорјан, Велебит, Долине, Зимонић, Мале Пијаце, Мали Песак, Мартонош, Ново Село, Ором, Тотово Село, Трешњевац и Хоргош.

1.3 Демографска слика општине Кањижа

По попису из 2022. године број становника општине је 20.141, што је значајно смањење у односу на попис из 2011. године када је број становника општине био 25.343. Просечна густина насељености износи 50,5 ст/км², што је испод војвођанског просека од 94 ст/км². Према попису из 2002. године, у Кањижи је живело 27.510 становника, а тек десетак година касније, 2011. године, број становника је смањен на 25.343. То значи да се укупно становништво општине Кањижа у периоду од 11 година, до 2022. године умањило за 20%, односно за 5.202 особе. Број становника опада као последица негативног односа наталитета и морталитета, као и утицаја економске миграције становништва. Оно што је евидентно између два пописа да је урбано становништво смањено у мањем проценту од осталог становништва, односно за 18,30%. Ситуација са категоријом осталог становништва још је неповољнија, јер је исто смањено између два пописа за 22,00%.

На територији општине Кањижа 12.074 лице (што износи 59,95 % од укупног броја становништва општине) живи у руралном подручју у 12 насељених места, а у насељено место Кањижа (који је седиште општине и које је урбано насеље) живи 8.067 становник што износи 40,05% од укупног броја становништва, што води констатацији да општина Кањижа већином има рурално становништво.

Према попису становништва из 2022. године у општини Кањижа живе припадници 18 етничких заједница, тако да је Кањижа мултинационална средина, с тим што највећу етничку групацију чине Мађари са 83,11%, Срби чине 7,16% становништва, а Роми 4,10% укупног становништва на основу података из пописа становништва из 2022 године.

Поред српског језика, на територији општине Кањиже у службеној употреби је и мађарски језик. Када је реч о старосној структури, највећи проценат становништва припада средњој генерацији. Учесће у општој популацији грађана који имају до 30 година је 28,33%, док је грађана са 60 и више година 31,81%. По опште прихваћеном критеријуму Популационе комисије ОУН-а старим се сматра становништво ако је учешће старијих веће од 7%. Кањижа је захваћена овим процесом, због значајног удела старије популације у укупном броју становника.

Старосна структура становништва Општине Кањижа

Старосна доб	Проценат заступљености старосне групе у укупном становништву
0-19	18.68 %
20-39	21.23 %
40-59	28.30 %
60-79	26.80 %
80+	5.00 %

Извор: Републички завод за статистику

Радно способна популација као битна претпоставка социо-економског развоја чини око 62,35% становништва, а то је око 12.500 становника општине Кањижа. Просечна старост становништва износи 45,30 године. Према економској активности укупно је активно 5.594 лице, док је 6.963 укупно неактивних. Економски активно становништво чини 32,78 % укупног становништва, од којих је 86,11 % и запослено. У образовној структури радног контингента најзаступљенија је категорија са ССС образовањем (47,73%), затим следи група са основним образовањем (28,23%), а становника са вишим и високим образовањем има најмање у хуманом капиталу општине Кањижа свега 12,50%.

1.4. Привредне карактеристике општине Кањижа

Кањижа има развијену привреду, и то: индустрију грађевинског материјала - производњу црепа, керамичких плочица, термо и хидро-изолационих материјала, прехранбену индустрију - производњу и прераду зачинске паприке, те смрзнутог поврћа и воћа. Значајан је воћарски и виноградски регион. Пољопривредне површине захватају 35.219ха (што је 1,75ха/ст, а шуме око 433ха).

Путна инфраструктура је исто развијена, дужина путева у општини је око 140 км. Водоводна, канализациона, гасоводна мрежа као и телекомуникациона инфраструктура је добро изграђена.

Мада се и водеће индустријске делатности општине као што су производња црепа, керамичких плочица, хидроизолационих материјала, прерађивачка индустрија суочавају са бројним проблемима пословања, ипак успевају да одрже стабилне позиције на тржишту.

Број привредних субјеката годинама стагнира у општини (у 2024. години је у општини пословало 460 предузетника и 305 привредних друштва), што указује на последице опадања тражње и куповне моћи становништва, на недостатак финансијских средстава и тешкоћа приликом њиховог обезбеђивања. Просечна нето зарада у 2024. години износила је **77.953,00** динара по запосленом.

Пољопривредна производња обезбеђује квалитетну базу сировина за прехранбено-прерађивачку индустрију, нарочито за општинске капацитете производње сушеног поврћа и производа од поврћа. Житарице исто представљају једну од основних сировина за прерађивачке капацитете.

Пољопривредници са малим поседима и радници, који су везани за пољопривреду, имају изузетно мале шансе да обезбеде егзистенцију из те делатности. Нарочито их погађа диспаритет цена инпута и откупних цена производа у сточарству, у производњи млека, као и у гајењу житарица и индустријског биља. У 2024. години пољопривредне произвођаче поред изразите неравномерне расподеле падавина (временски и површински) за време бокорења – класања, па све до жетве житарица и даље су погађале високе цене инпута, као и изразито ниске откупне цене. Упоредо с тим смањивала су се улагања у квалитетне репроматеријале, заштитна средства и агротехнику. Све то има за последицу смањење ангажовања радне снаге у сезони окопавања усева, сабирања плодова и примарних, па и секундарних производа на производним површинама произвођача сировина. Количине сировина би се могле повећати увећавањем јединствених производних површина за производњу, односно повећањем површина под заливним системима.

Неповољне тенденције у сточарству се и даље настављају, с једне стране због либерализације увоза месних и млечних производа, а с друге стране због повећања захтева стандарда квалитета домаћих производа и екстремног раста трошкова у сточарству. Сва та негативна кретања су довела до драстичног пада сточног фонда и дубоке кризе целог сектора.

Општина Кањижа настоји да из године у годину подржи ову значајну грану привреде и то чини у складу са својим финансијским могућностима буџета, обезбеђивањем средстава за реализацију Програма мера за спровођење пољопривредне политике и политике руралног развоја, чији је циљ да допринесе успоравању негативних тенденција у пољопривредној и сточарској производњи. У том циљу у општинском Буџетском фонду за пољопривреду и рурални развој из године у годину се обезбеђују средства подршке за улагања како за набавку опреме за наводњавање, тако и за набавку квалитетних приплодних грла, трошкове вештачког осемењавања говеда, итд.

Туризам општине се ослања углавном на бањске капацитете, који са традицијом дугом сто година користе лековиту воду за лечење реуматских болести и рехабилитацију. Специјална болница за рехабилитацију „Бања-Кањижа“ и хотели „Lipus“ и „Aquanon“ располажу најзначајнијим смештајним капацитетима. Повећава се и број смештајних капацитета у домаћој радиности. Укупан број ноћења остварен у 2023. години је 52.611.

Поред тога што општина има значајну традицију у медицинском туризму и угоститељству, све више се истичу и здравствени туризам, спортско-рекреативни и културни туризам, туризам гастрономије, рурални и етно туризам итд.

Јавни сектор преко унапређења инфраструктурног развоја и општинског маркетинга може значајно допринети развоју локалног предузетништва у овој грани привреде, што даје велики подстрек искоришћавању потенцијала у повећању запошљавања.

Услужни сектор нарочито транспорт и трговина на велико остварују лепе резултате и представљају стабилне и перспективне привредне делатности у Кањижи

1.5 Локална самоуправа (администрација) правни оквир општине Кањижа

Надлежности, овлашћења и обавезе општине и њених органа прописани су *Законом о локалној самоуправи* (у даљем тексту Закон) и другим законским актима.

Општина врши надлежности и обавља послове утврђене Уставом и Законом као и друге надлежности и послове државне управе који су јој законом поверени.

Статутом општине Кањижа (доступан на интернет презентацији општине Кањижа - <http://www.kanjiza.rs/ujlap/site/documents/statut-opstine-kanjiza-2020.pdf> утврђено је да општина, преко својих органа, у складу са Уставом и Законом:

1. доноси свој статут, буџет и завршни рачун, просторни и урбанистички план и програм развоја општине, као и стратешке планове и програме локалног економског развоја;
2. уређује и обезбеђује обављање и развој комуналних делатности, локални превоз, коришћење грађевинског земљишта и пословног простора;
3. стара се о изградњи, реконструкцији, одржавању и коришћењу локалних путева и улица и других јавних објеката од општинског значаја;
4. стара се о задовољавању потреба грађана у области просвете (предшколско васпитање и образовање и основно и средње образовање и васпитање), научноистраживачке и иновационе делатности, културе, здравствене и социјалне заштите, дечије заштите, спорта и физичке културе;
5. обезбеђује остваривање посебних потреба особа са инвалидитетом и заштиту права осетљивих група;
6. стара се о развоју и унапређењу туризма, занатства, угоститељства и трговине;
7. доноси и реализује програме за подстицање локалног економског развоја, предузима активности за одржавање постојећих и привлачење нових инвестиција и унапређује опште услове пословања;
8. стара се о заштити животне средине, заштити од елементарних и других непогода, заштити културних добара од значаја за општину;
9. стара се о заштити, унапређењу и коришћењу пољопривредног земљишта и спроводи политику руралног развоја;
10. стара се о остваривању, заштити и унапређењу људских и мањинских права, родној равноправности, као и о јавном информисању у општини;
11. образује и уређује организацију и рад органа, организација и служби за потребе општине, организује службу правне помоћи грађанима и уређује организацију и рад мировних већа;
12. утврђује симболе општине и њихову употребу;
13. управља општинском имовином и утврђује стопе изворних прихода, као и висину локалних такси;
14. прописује прекршаје за повреде општинских прописа;
15. обавља и друге послове од локалног значаја одређене законом (нпр. у областима одбране, заштите и спасавања, заштите од пожара, омладинске политике,

зоохигијене и др.), као и послове од непосредног интереса за грађане, у складу са Уставом, законом и статутом.

Послови из надлежности општине утврђени Уставом и Законом, ближе се одређују Јединственим пописом послова јединице локалне самоуправе који обезбеђује министарство надлежно за локалну самоуправу у складу са законом (Министарство државне управе и локалне самоуправе).

Јединствени попис послова на локалном нивоу власти (доступан на линку: <http://mduls.gov.rs/wp-content/uploads/Copy-of-Jedinstveni-popis-poslova.pdf>) садржи изворне и поверене послове у одређеним областима и служи у сврху идентификације надлежности локалне управе, ефикаснију примену прописа, а у коначном, као аналитички и плански алат, и функционалној расподели послова између различитих нивоа власти. Поред наведеног, јединствени попис послова садржи тачан законски опис посла, правни основ (потпун назив закона и члан закона којим је посао утврђен), као и надлежни орган који тај посао обавља.

Јединствени попис послова обухвата следеће области: финансије, грађевинарство, инфраструктура, просторно планирање, јавно информисање, јавни превоз, комунална делатност, култура, наука и технолошки развој, одбрана, ванредне ситуације, тајност података, образовање, омладина, општа управа, пољопривреда, привреда и регионални развој, радни односи, запошљавање, борачка питања, рударство и геолошка истраживања, саобраћај, локална самоуправа, лични статус грађана, лична стања грађана, вођење матичних књига и изборна права, социјална заштита, спорт, становање, трговина, туризам и угоститељство, телекомуникације, ветерина, здравство, заштита животне средине, енергетика, инспекцијски надзор управне инспекције.

Органи општине су: Скупштина општине, председник општине, Општинско веће и Општинска управа. У складу са законом којим се уређује правобранилаштво, орган општине је и Општинско правобранилаштво.

Послове Општине врше органи општине у оквиру своје надлежности утврђених законом и статутом општине. Ако законом или другим прописом није утврђено који орган је надлежан за обављање послова из надлежности Општине, све послове који се односе на уређивање односа из надлежности општине врши Скупштина општине, а послове који су по својој природи извршни органи - председник општине и Општинско веће.

Скупштина општине Кањижа - Скупштина је највиши орган општине који врши функције локалне власти утврђене Уставом, законом и Статутом општине. Скупштина општине Кањижа има 29 одборника, који се бирају на четири године по поступку и на начин утврђен законом. За разматрање појединих питања из надлежности Скупштине и вршење других послова оснивају се стална радна тела скупштине. Поред сталних радних тела, Скупштина оснива посебна и повремена радна тела, у складу са Статутом и Пословником.

Председник општине - председника општине из реда одборника бира Скупштина општине тајним гласањем, већином гласова укупног броја одборника Скупштине општине на период од четири године. Председник Општине има заменика који га замењује у случају његовог одсуства и спречености да обавља своју дужност.

Општинско веће општине Кањижа - Општинско веће чине председник општине, заменик председника општине и седам чланова Општинског већа које бира Скупштина општине, на период од четири године, тајним гласањем већином укупног броја одборника. Председник општине је председник Општинског већа. Заменик председника општине је члан Општинског већа по функцији.

Општинска управа општине Кањижа - обавља послове утврђене законом, Статутом општине и Одлуком о организацији Општинске управе општине Кањижа. У Општинској управи организоване су унутрашње организационе јединице, и то:

1. Одељење за привреду и локални економски развој
2. Одељење за инспекцијске послове
3. Одељење за грађевинске послове
4. Одељење за финансије и буџет
5. Одељење за локалну пореску администрацију
6. Одељење за општу управу и заједничке послове
7. Одељење за послове органа општине

У Одељењу за послове органа општине образује се ужа организациона јединица:

- 7.1. Одсек за информатичке послове.

У Општинској управи се као посебна организациона јединица образује Кабинет председника општине.

Послови који се обављају ван организационих јединица ОУ су послови интерне ревизије.

Правни извор делатности и надлежности општине Кањижа чине Закон о локалној самоуправи и Статут општине.

Радно место повереника за избеглице систематизовано је у Општинској управи и попуњено са једним извршиоцем.

ПОГЛАВЉЕ 2: ПОДАЦИ О МИГРАЦИЈАМА, О ИЗБЕГЛИМ И ИНТЕРНО РАСЕЉЕНИМ ЛИЦИМА У ОПШТИНИ КАЊИЖА

2.1 Подаци о избеглим и интерно расељеним лицима

Од почетка кризе и ратних сукоба у бившој СФРЈ у општину Кањижа је стигао мањи број избеглица у односу на број становника саме општине. У години 2001. године пописана популација избеглица и ратом угрожених лица је била свега 0.29% од укупне популације локалног домицилног становништва. Приликом првог пописа 1996. године пописано је укупно 492 лица (434 избеглице и 58 ратом угрожена лица) и то највише из Хрватске, а потом из Босне и Херцеговине. Интерно расељена лица са Косова и Метохије су евидентирана на територији општине 2001. године укупно 41 лице.

Табела бр. 1: Попис избеглица обављен 1996. године у општини Кањижа

СТАРОСНА СТРУКТУРА	ПОПИС 1996
0-18	125
19-44	176
45-64	117

65 и више	74
Укупно:	492

ПОЛНА СТРУКТУРА	ПОПИС ИЗ 1996
Мушкарци	235
Жене	257
Укупно	492

ОБРАЗОВАЊЕ	ПОПИС ИЗ 1996
Без образовања	57
Основношколско образовање	154
Средњошколско образовање	227
Високо образовање	44
Без одговора	10
Укупно	492

РАДНИ ОДНОС	ПОПИС ИЗ 1996
Привремено запослен	19
Стално запослен	26
Незапослен	364
Остало	83
Укупно	492

Први долазак избегличке популације на територију општине Кањижа бележи се у 1991. и 1992. години због почетка ратних дејстава, прво у Републици Хрватској, а после тога и у Босни и Херцеговини. Следећи велики талас доласка избеглица је био 1995. године услед војних акција хрватске војске „Бљесак“ и „Олуја“ у Републици Хрватској и пада западнокрајишких општина у Босни и Херцеговини.

Последњи велики талас доласка избеглица бележи се током 1997. или 1998. године након такозване „Мирне реинтеграције“ Републике Српске Крајине у државну целину Републике Хрватске.

Интерно расељена лица на територију Општине Кањижа су стигла у другој половини 1999. године након потписивања „Кумановског мира“.

Повратници по основу Споразума о реадмисији с Европском унијом су се почели враћати у општину Кањижа од 2007. године.

Од укупног броја лица која су остварила статус избеглице или су регистрована као интерно расељена лица са КиМ преко 99% је смештено приватно, код рођака и пријатеља, неки у своје објекте уколико су успели да их обезбеде, а највећи број су подстанари.

Избеглице који су и после дужег временског периода остале на територији општине Кањиже су већином (преко 90 %) пореклом из Републике Хрватске.

Табела бр. 2: порекло избеглица досељених у општину Кањижа 2005.

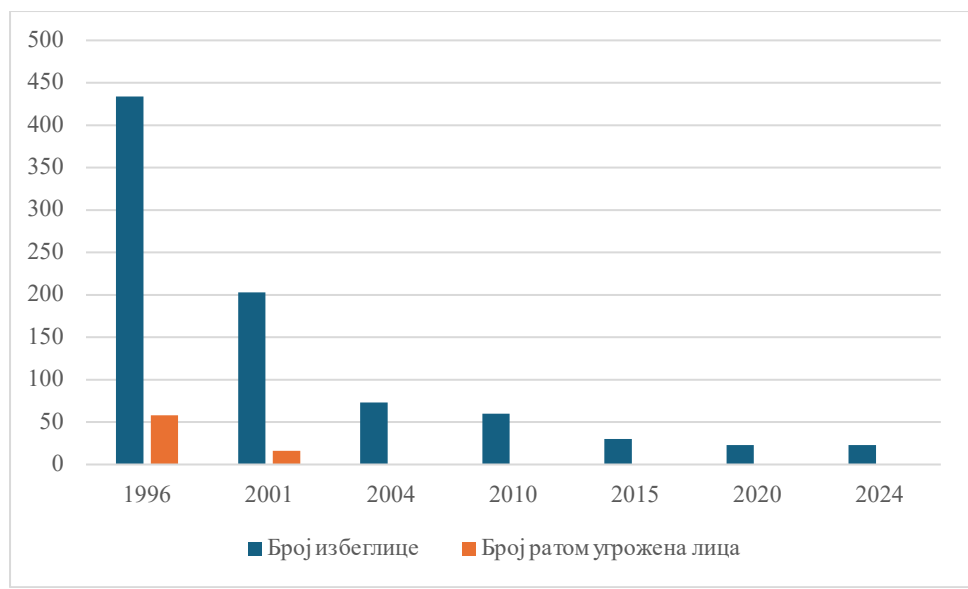
Полазиште избеглица	број	%
Република Хрватска	70	95.90%
Република БиХ	3	4.10%
Укупно	73	100%

Посматрајући један дужи временски период на примеру општине Кањижа можемо констатовати да је иницијални број избеглица на територији општине од 492 лица (од којих су 434 избеглице, а 58 ратом угрожена лица) имао тенденцију непрекидног смањења, а да се након тога е стабилизовао на једном одређеном броју, што доводи до закључка да је релативно мали број избеглица остао у Кањижи без потпуне интеграције у домицилно становништво.

Табела бр. 3: Промена број избеглица и број ратом угрожена лица на територији општине Кањижа у датом временском интервалу од 1996. до 2024. године

Година	Број избеглице	Број ратом угрожена лица
1996	434	58
2001	203	16
2004	73	-
2010	60	-
2015	30	-
2020	23	-
2024	23	-

Графикон бр. 1: Промена број избеглица и број ратом угрожена лица на територији општине Кањижа у датом временском интервалу од 1996. до 2024. године

На територији општине Кањижа у 2000 години су регистрована лица са статусом интерног расељеног лица у укупном броју од 41.

Табела бр. 4: Интерно расељена лица у општини Кањижа у години 2001, старосна, радна и смештајна структура ове популације

СТАРОСНА СТРУКТУРА	ПОПИС 2001
Деца 0-6 година	12
7-19 година	9
20-59 година	17
60 и више година	3
Проценат 0-6	29.3
Проценат 60 и више	7.3
Укупно:	41

РАДНИ СТАТУС	ПОПИС 2001
Дете	13
Ученик	7
Студент	-
Запослен	12

Незапослен	2
Пензионер	-
Остало	7
Укупно	41

ТИП ПРИВРЕМЕНОГ СМЕШТАЈА	ПОПИС ИЗ 2001
Колективни центар	14
Изнајмљен стан	10
Код рођака/пријатеља	17
Сопствени смештај	-
Остало	-
Укупно	41

На територији општине Кањижа у временском интервалу од 2011. године до 2020. евидентирани су три повратника на основу потписаног споразума о реадмисији.

На територији општине Кањижа од 2020. године број регистрованих интерно расељених лица и избеглица се није мењао.

По подацима пописа из 2001. године, по евиденцији Повереништва за избеглице, регистровано је највише лица и то са избегличким статусом три лица је испунило услове за стицање избегличке легитимације, а статус прогнаног лица није потврђен ни за једног лица. Укупно избеглих и прогнаних лица је било три лица. На последњем попису који је био 2004/2005. године потврђен је статус за два избегла лица. Према подацима Комесаријата за избеглице⁴, у Кањижи од 2020 год. нема регистрованих избеглих лица. (са избегличком легитимацијом)

Према истим подацима, укупан број интерно расељених лица на територији општине Кањижа према подацима из 2012. године је 46 а од 2024 године је пао на број 41.

Друштвена интеграција: Избегла лица нису посебно организована и због тога је њихова интеграција отежана. Додатни фактор је разлика у друштвеним обрасцима између њихових матица и новог простора, али и због неравноправности у остварењу грађанских права. Пасивност избеглица и ИРЛ у локалној заједници, у односу на сопствене проблеме утиче и на мању осетљивост локалне заједнице према проблемима и потребама избеглица и ИРЛ.

У бази података општинског повереника налазе се сва избегла и прогнана лица која су регистрована у периоду од 1991. године до данас, што значи сва лица која су добила и имала избеглички статус у Општини Кањижа. Нека од тих лица су свој статус укинула због:

- добијања држављанства Републике Србије, узимања личне карте и останка овде
- одласка или пресељења на другу општину или у иностранство
- повратка у место претходног пребивалишта
- нека лица су преминула.

⁴ <http://kirs.gov.rs/docs/statistika/statistika%20izb%20i%20ras%20lica%20u%20Srbiji%2020120501.pdf>

Сва ова лица се и даље налазе у бази података повереника само сада као активна (још у избегличком статусу) или пасивна (без статуса), без обзира на то да ли су се одазивала на пописе или не.

Од укупног броја лица која су остварила статус избеглица на територији Општине Кањижа, а укинула су свој статус, велики број се вратио у претходно место пребивалишта и то углавном у Босну и Херцеговину, тако да наша општина предњачи по повратку, пре свега захваљујући чињеници да је велики број избеглица дошао из западно крајишких општина (Дрвар, Босански Петровац, Гламоч, Грахово). Овако велики повратак у наведене општине је остварен добром организацијом преко Комесаријата за избеглице и миграције и Одељењем за координацију повратка УНХЦРа, подршком повратака у виду превоза ствари и доделом повратничког пакета, а и чињеницом да у тим општинама српска популација има већину на локалном нивоу, тј. остварује власт.

Што се тиче повратка у Републику Хрватску исти није на задовољавајућем нивоу из више разлога (необновљена имовина, невраћена станарска права, немогућност запошљавања, дискриминаторска политика према повратницима, постојање тајних спискова и оптужница – питање безбедности, разлика између званичног става Хрватске државе и спровођење повратка у пракси, опструкције на локалном нивоу).

Ситуација је много лошија са интерно расељеним лицима са Косова и Метохије, јер се код њих уопште не бележе случајеви повратка у раније место пребивалишта.

Добар број избеглих лица која су остварила избеглички статус на територији Општине Кањижа је мигрирао у друге градове углавном на територији АП Војводине као што је нпр. Нови Сад са околним местима, Београд и његову околину. Одређени број избеглих лица је отишао у треће земље, док је нажалост велики број лица у току избеглиштва преминуо.

Највећи број лица (што показују резултати пописа и анкета) је одлучио да се интегрише у ову средину, а ту своју намеру је исказао стицањем држављанства Републике Србије, добијањем личних докумената Србије, стичући сва права држављанина РС, а уједно задржавајући и права која проистичу из избегличког статуса.

Како интеграција представља последњу фазу решавања избегличке проблематике, тј. изналажење трајних решења, она је уједно и најтежа фаза у целом процесу и истој ће бити потребно приступити веома комплексно што ће захтевати ангажовање свих потенцијала ове средине, а и шире друштвене заједнице, уз свесрдну помоћ међународних институција. Проблем је још сложенији услед чињенице да је остао да се integriше онај део избегличке популације, који се најтеже integriше (старија лица, лица неспособна или ограничено способна за привређивање итд.)

Увидом у податке, који се налазе у евиденцијама општинског повереника, утврђено је да на територији Општине Кањижа, близу 200 лица има активан статус, односно укинут статус избеглице због стицања држављанства Републике Србије и регулисања пребивалишта и добијања личних докумената Републике Србије у циљу сталног настањења – ИНТЕГРАЦИЈЕ .

Крајем новембра 2024. године на територији Општине Кањижа са активним избегличким статусом тј. са избегличком легитимацијом као јединим личним документом према евиденцији има 23 лица, укупан број интерно расељених лица је 41, а повратника нема.

2.2. РЕАЛИЗОВАНИ ПРОЈЕКТИ

Досадашње активности на територији Општине Кањижа у односу на избегла и интерно расељена лица

Општина Кањижа о избеглим, интерно расељеним лицима и повратницима брине на законом прописан начин и преко институција које су за то надлежне, а то су: општински повереник за избеглице које води административне и друге послове, Црвени крст Општине Кањижа, Центар за социјални рад Општине Кањижа, здравствене службе, просветне службе и НВО.

Повереник свој рад у целости заснива на законским прописима, међународним конвенцијама инструкцијама и упутствима Комесаријата за избеглице и миграције. Организационо припада Општинској управи — Одељењу за општу управу и заједничке послове. Послове повереника обавља један извршилац и директно се бави решавањем многих проблема избеглих лица и ИРЛ, како административних тако и личних. Основни послови повереника обухватају послове на изради предлога решења о признавању и укидању избегличког статуса, евиденција промене адреса боравка, припремање предмета за израду нових избегличких легитимација и дупликата изгубљених или уништених, израду предлога закључака о исправци грешака у личним подацима, упис и евиденцију лица расељених са КиМ и све промене везане за њихов статус, издавање разних потврда и уверења. Повереник је по инструкцијама КИРС организовао и спроводио све пописе избеглица и интерно расељених лица као и регистрацију за бирачке спискове, односно учествовао у самом спровођењу избора. Повереник за избеглице у пружању што комплетније и ефикасније помоћи избеглим и расељеним лицима сарађује са КИРС, а у пружању правне помоћи и прибављању докумената и других потребних података са СДФ-ом, ХЦИТ-ом и другим НВО. Веома добра и интензивна сарадња остварује се са УНХЦР, Црвеним крстом Општине Кањижа и Центром за социјални рад, те другим међународним и хуманитарним организацијама.

Црвени крст Општине Кањижа је у првим тренуцима егзодуса 1991. године био водећа организација која је притекла у помоћ избеглим лицима из Хрватске, а касније и из БИХ (сместио и збринуо више стотина људи), те интерно расељеним лицима са Косова и Метохије. Поред тога спроведен је низ других активности које су имали за циљ заштиту деце и пружање помоћи у одећи, обући, хигијени, храни. Све своје активности Црвени крст је базирао на несебичном раду и учешћу великог броја волонтера. На просторе захваћене ратним дејствима у циљу помоћи угроженом становништву из Општине Кањижа је послата хуманитарна помоћ у значајној количини.

Центар за социјални рад Општине Кањижа поступајући по позитивним прописима из области социјалне заштите и социјалне сигурности и на лични захтев странке у претходном периоду избеглим и интерно расељеним лицима омогућио остваривање свих законом зајамчених права у области социјалне заштите.

Дом здравља Кањижа и амбуланте у свим насељеним местима активно су учествовали у пружању медицинске помоћи за време егзодуса, а касније је организовао пружање здравствене заштите избеглим и прогнаним лицима.

У Општини Кањижа је реализовано и реализује се више различитих програма и пројеката намењених избеглим и интерно расељеним лицима од којих су неки актуелни.

РЕАЛИЗОВАНИ ПРОЈЕКТИ ДОДЕЛЕ СРЕДСТАВА ИЗ РЕПУБЛИЧКОГ И ОПШТИНСКОГ БУЏЕТА

Из буџета Републике Србије преко Комесаријата за избеглице и миграције РС уз суфинасирање општине Кањижа из буџета општине а у сарадњи са Комесаријатом за избеглице и миграције РС у периоду од 2020. – 2024. године реализовани су следећи пројекти стамбеног збрињавања и друге финансијске помоћи избеглих, прогнаних и интерно расељених лица:

Година	Опис пројекта	Добијена средства	Извор финансирања		Враћена средства	Укупно
			комесаријат	општина		
2020	Финансијска помоћ социјално угроженим породицама, бр. уговора: 400-393/2020-3	15,000.00	15,000.00			15,000.00
	Побољшање услова становања породица избеглица на њиховој територији, (набавка ламинат подова СЗТР Лалекс), бр. уговора: 404-475/2020-I			50,560.00		50,560.00
	Побољшање услова становања породица избеглица на њиховој територији, (набавка ПВЦ- АЛУ столарије- Јелодом плус), бр. уговора: 404-476/2020-I			149,421.10		149,421.10
2021	Помоћ за завршетак или адаптацију стамбеног објекта у циљу побољшања услова становања интерно расељених лица, бр. уговора: 404-176/2021-I	1,080,000.00	1,080,000.00	80,449.32		1,160,449.32

	Набавка огрева социјално угроженим породицама, бр. уговора: 400-385/2020-3	20,000.00	20,000.00			20,000.00
2022	Побољшање услова становања породица избеглица на њиховој територији, кроз набавку грађевинског материјала и опреме, бр. уговора: 404-141/2022-I	3,150,000.00	2,879,803.08	369,880.92	270,196.92	3,249,684.00
2023	Помоћ избеглицама кроз доделу помоћи за економско оснаживање, бр. уговора: 404-717/2023-I	1,350,000.00	1,347,566.40	150,529.60	2,433.60	1,498,096.00
2024	Грађевински материјал и опрема, бр. уговора: 003306420 2024	720,000.00	720,000.00	77,477.70		797,477.70
	укупно	6,335,000.00	6,062,369.48	878,318.64	272,630.52	7,213,318.64

2.3. Управљање миграцијама

Миграције становништва представљају комплексну друштвену појаву, која уз природни прираштај непосредно утиче на размештај становништва и популациону динамику неког простора. На миграције становништва утичу географски, природни и други фактори. Веома значајан обим миграција у савременом свету подстакнут је пре свега економским мотивима услед потраге за послом или у циљу побољшања животног стандарда и услова живота.

Због своје географске распрострањености и бројности *економске миграције* представљају један од најбитнијих видова мобилности становништва.

Институције које се баве управљањем миграцијама, како у организационом тако и у финансијском погледу, треба да се озбиљно позабаве изналажењем ефикасних мера и захтева, као и координисаним приступом и континуираном сарадњом свих релевантних органа на државном и локалном нивоу. Питање економских миграција је питање општег интереса за Републику Србију и оно представља како економски, тако и социјални изазов.

Предуслов за успешно управљање економским миграцијама јесте формулисање јасне стратегије, стварање правног и институционалног оквира за имплементацију, доследно и свеобухватно спровођење мера и активности и обезбеђивање ефикасне координације између свих укључених актера. У том циљу усвојене су *Стратегија о управљању миграцијама (2009.)* као и *Стратегија о економским миграцијама Републике Србије за период 2021–2027. године*, као важни стратешки документи јавне политике Републике Србије на којима треба да се базира и Локални акциони план за управљање миграцијама.

Миграције и развој

Однос миграција и развоја је комплексан, те се са једне стране миграције могу сагледати као ограничавајући фактор развоја, а са друге стране и у функцији развоја. *Агенда 2030* препознаје миграције као снажни покретач одрживог развоја и за мигранте и за њихове заједнице. Мобилност доприноси значајној добробити у погледу вештина, јачања радне снаге, инвестиција и културне разноликости и побољшања услова живота у заједницама одакле мигранти потичу, кроз трансфер вештина и финансијска средства. Међутим, добробит се не може посматрати само из перспективе онога што мигранти могу да донесу на одређену територију. Однос миграције и развоја је много сложенији: политички, социјални и економски процеси у државама дестинације ће такође одредити како, где и када се миграција дешава. Поред тога, лоше управљање миграцијама може негативно утицати на развој. Мигранти могу бити изложени ризику и заједнице могу бити под притиском. Како би миграције заиста биле у функцији развоја, потребна је пре свега одлучност државе у креирању јасне миграционе политике, јер миграције саме по себи не доприносе развоју. Емиграција не мора да буде губитак за државу порекла, јер та држава може на најбољи начин да користи дознаке и повратак миграната са новим вештинама као покретаче развоја. У ери глобализације, која се карактерише слободним трговинским споразумима и споразумима о инвестирању, морају се узети у обзир обим, трендови и токови миграција, нарочито у оним просторима где долази до промена на тржиштима рада и измештања послова.

Миграције и развој представљају нови сет изазова и могућности за локалне самоуправе које треба да имплементирају политике на локалном нивоу. Покретачки фактори и утицај миграције се најдиректније осећају на локалном нивоу у смислу утицаја на локалну средину, демографију, ефекта на тржиште рада. Зато је неопходно посветити

додатну пажњу анализирању улоге коју децентрализовани нивои владе могу да имају у стварању позитивних утицаја миграција на развој.

Локалне политике које укључују миграције у развојну компоненту као и стварање повољног амбијента за мигрантски капитал ће довести до интензивнијег развоја саме локалне средине.

Показана је потреба за мерама политике према миграцијама на локалном нивоу, који је препознат као субјект спровођења миграционе политике. Управљање миграцијама становништва треба да садржи најцелисходнији одговор како да миграције постану покретач развоја неразвијених и региона у развоју. Циљ је да се миграције перципирају и реализују не као претња, већ као шанса за развој од локалног до националног нивоа Србије.

Република Србија је традиционално земља емиграције, али и имиграције и транзитних миграција. Исељавање је у историјском контексту било условљено економским и политичким факторима.

Унутрашње миграције не мењају укупан број становника на националном нивоу, већ размештај популационих потенцијала унутар одређене територије. Најчешће су типа село–град и по свом карактеру су спонтане и добровољне. Резултати миграционе статистике за 2024. годину (Републички завод за статистику) указују да је током 2024. године 134 903 лица променило је пребивалиште, односно трајно се преселило из једног у друго место (насеље) Републике Србије. Просечна старост лица која су променила пребивалиште је 36,4 година (за мушкарце 36,8 година, а за жене 36,0 година). Посматрано по регионима Републике Србије, Београдски регион и Регион Војводине су у 2024. години имали позитиван миграциони салдо. За Општину Кањижа не постоје егзактни подаци у вези са унутрашњим миграцијама, али је приметан тренд одлива млађег становништва са територије Општине, нарочито младих који су завршили студије, а који остају да трајно живе у граду односно у земљи студирања (Нови Сад, Београд, Суботица и градови у Мађарској).

Имиграција или досељавање је дефинисана чланом 2. Закона о управљању миграцијама („Службени гласник РС”, бр. 107/12) као пресељавање у Републику Србију из неке друге државе, које траје или се очекује да ће трајати дуже од 12 месеци. Процена миграционог салда становништва Републике Србије са иностранством у међупописном периоду 2011- 2022. године је негативна – око -118 хиљада или -17.0%. Према Попису 2022., број досељених после 2011. године износи око 149 хиљада (просечно годишње око 13,5 хиљ.) и то представља најмањи могући број досељених, јер се не узимају у обзир морталитет, могуће унутрашње пресељење, као ни поновни одлазак из земље у периоду између два пописа. Процена емиграције у истом временском интервалу је око 267 хиљада (просечно нешто више од 24 хиљаде на годишњем нивоу). Уколико прихватимо тезу да је коришћење административних извора повећало обухват Пописа 2022. године, у односу на Попис 2011, може се изнети претпоставка да је негативни миграциони салдо добијен витално-статистичким методом је било знатно потцењен. Основна карактеристика ове групе становника јесте да међу досељеницима преовлађују Срби из окружења и они који су се вратили из иностранства углавном као пензионери. Међу досељенима је било повратника по Споразуму о реадмисији, али и оних који су се након боравка у иностранству добровољно вратили у земљу. Страни држављани су чинили мањи део популације досељеника, односно тек сваки четврти имигрант није био пореклом из Републике Србије. Према подацима из Миграционог профила Републике Србије за 2024. годину у Републику Србију је у циљу сталног боравка ушло до краја 2024. године 14.609 стално настањених странаца, што представља пораст у односу на 2023. годину, када их је било 11.910. Међу стално настањеним странцима највећи број је држављана НР Кине (24%), Руске Федерације (18,5 %) и Румуније (6,6 %). Што се тиче општине Кањижа не постоје егзактни подаци о

имиграционим токовима јер су стална настањења на територији општине појединачни случајеви узроковани пре свега спајањем породица.

Емиграција (исељавање становништва) од 60-их година прошлог века, утицало је на смањење броја сталних становника како директно, тако и индиректно. Република Србија је директно губила становништво исељавањем, а индиректно и њихову децу, која су одлазила са њима, или се рађала у иностранству. Исто се може рећи и за унутрашње миграције, односно трансфер становништва из сеоских у градска насеља услед интензивних процеса урбанизације, индустријализације и деаграризације, који су довели до девастације руралних простора и њиховог пражњења. На почетку XXI века Република Србија се налази у одмаклој фази демографске транзиције, коју одликује дубока биолошка депопулација, развијени сви облици модерних унутрашњи и међународних миграција, демографско старење, транзиција брачности, транзиција породице и домаћинства.

Према подацима Републичког завода за статистику, у последњих 20 година број становника бележи константно опадање и то са 7.498.001 становника према Попису 2002. године, на 6.690.887 становника, према Попису 2022.године. То је резултат као растуће стопе негативног природног прираштаја, тако и интензивне емиграције становништва.

Емиграциони процеси су у другој половини XX века условили депопулацију руралних области, услед унутрашње миграције село–град, која је била доминантно економског карактера. На овај начин је смањена основна база за рађање, која је у Републици Србији била управо у насељима овог типа. Истовремено, одвијала се и интензивна миграција радне снаге у иностранство, која је настављена до данас. Према подацима статистичке агенције Европске уније, Еуростата, крајем 2018. године укупан број лица из Републике Србије са дозволом боравка на територији Европске уније је износио 491.199 лица. Процењује се да изван Републике Србије живи око 4,5-5 милиона припадника дијаспоре, који су у 2019. години послали више од 4 милијарде USD, што је 7,8% националног БДП-а. Економска миграција се у прошлости разликовала од данашње, јер су се исељавали неквалификовани радници који нису могли да нађу запослење на домаћем тржишту рада. Држава је имала корист од тих емиграната, јер су они слали новчане дознаке члановима својих породица у земљи, а они сами су били чврсто повезани са матицом. Из Републике Србије се данас у највећој мери исељава, квалификовано, најчешће високообразовано становништво, те емиграција има негативне последице на понуду радне снаге и свеукупни економски развој. Као последица емиграције младих, просечна старост у Републици Србији износи 43 године, што државу сврстава међу оне са најстаријим становништвом у свету.

Као последица политичких и социо-економских догађаја у Републици Србији и окружењу у последњих тридесет година, основне карактеристике миграционих трендова на овом простору су:

- исељавање младог и образованог становништва у иностранство
- пораст међурегионалних миграција
- све већа концентрација радно и репродуктивно способног и образованог становништва у Граду Београду и Граду Новом Саду
- појава и збрињавање избеглих, расељених и прогнаних лица, повратника по основу Споразума о реадмисији и повећаног броја ирегуларних миграната који су у транзиту и тражилаца азила.

Емиграције из економских разлога обухватају економски активно становништво које емигрира због запослења, вишег дохотка или бољих услова рада. Слобода кретања и мобилност радне снаге, као основно начело функционисања унутрашњег тржишта Европске уније, представљају део преговарачког процеса за приступање Републике Србије Европској унији. Деташман, односно међународни споразум о упућивању радника из Републике Србије, потписан је са Немачком и он регулише врсте послова и годишње квоте

радника (око 2.000 лица). За одређивање висина квота је задужена Привредна комора. Поред тога, закључени су и билатерални споразуми о привременом раду и споразуми о социјалној заштити, којима је регулисано социјално осигурање. Послове посредовања у Републици Србији, поред приватних агенција за запошљавање, којих има више од 100, обавља и Национална служба за запошљавање (НСЗ). На основу извештаја агенција за запошљавање, у иностранству се у току 2024. године запослило 369 држављана Републике Србије код иностраних послодаваца.

2.4. Дијаспора

Основне карактеристике дијаспоре у Србији

Дијаспору чине сви припадници домицилног становништва и лица пореклом из Републике Србије, независно од места рођења и дужине боравка у иностранству. Дијаспора Р. Србије није хомогена група и обухвата неколико генерација миграната:

- радни мигранти од 1960-их
- избеглице из 1990-их и
- талас високообразованих млађих емиграната који су недавно напустили земљу у потрази за бољим економским приликама у иностранству.

Према уделу припадника дијаспоре у односу на укупан број становника у држави, Република Србија спада у ред земаља са изузетно бројном дијаспором, јер се процењује да ван државе живи око 4,5–5 милиона становника. Од тога, око милион и по су држављани Републике Србије, а значајан број има двојно држављанство, односно поседује држављанство и земље порекла и дестинације. Највећи број лица живи у региону, односно бившим југословенским републикама и суседним државама. Изван региона највећи број живи у Западној Европи, Северној Америци, Аустралији и Новом Зеланду. Емиграција из Републике Србије и региона одвија се дуже од једног века. До средине XX века иселјавање је било усмерено углавном преко океана, у САД и Јужну Америку (Аргентину, Чиле, Венецуелу, Бразил). У последњих 50 година миграциони токови су преусмерени ка европским државама: Немачкој, Француској, Швајцарској, Аустрији, Великој Британији, Скандинавији, Белгији, Данској итд. У овим миграцијама су углавном учествовали неквалификовани и ниско квалификовани радници и чланови њихових породица. Последњу деценију прошлог и почетак новог века обележило је значајно повећање емиграције високообразованих стручњака.

Дијаспора као ресурс локалног развоја

Дијаспора може имати кључну улогу у садашњем и будућем развоју државе. Мигранти одласком у развијене земље усвајају нова знања, вештине и контакте. Постају део глобалног тржишта рада, глобалне мреже знања, истраживања и иновација и бивају упознати са глобалним трендовима у областима свог рада. Отварају им се боље пословне могућности и остварују бољи стандард него што би то могли у Србији. Истовремено остају повезани са Србијом кроз друштвене мреже, приватне и професионалне, и постоји могућност да кроз њих пренесу своје људске и друге ресурсе и на тај начин убрзају развој Србије и њено придруживање глобалним токовима. Спона је најјача на локалу, односно да је друштвена мрежа најгушћа и жеља за улагањем властитих ресурса најснажнија када се ради о блиској средини и конкретним људима којима је подршка неопходна. За овако нешто треба да постоји системска подршка државе, и на националном и на локалном нивоу.

Подстицање предузетништва дијаспоре кроз:

- економски фактор (јака економија на локалном нивоу),
- политички фактор (подстицање политике за дијаспору),
- добру локалну управу (низак степен корупције и добро функционисање јавних институција у локалној заједници),
- приступ локалним финансијама (за све предузетничке активности, било да су оне мале или велике),
- позитивно гледање на предузетништво (промовисање успешног предузетништва дијаспоре)

Како локална заједница да развија сарадњу са дијаспором:

- Идентификовати кључне развојне приоритете и конкретне пројекте како би се направио заједнички програм са дијаспором
- Дефинисати и идентификовати дијаспору
- Идентификовати партнере у дијаспори и препознати њихове интересе
- Идентификовати како и где дијаспора може да да специфичан допринос развоју локалне заједнице
- Развити подстицаје који ће привући дијаспору да учествује у развојним програмима
- Идентификовати главне препреке сарадњи са дијаспором
- Изабрати адекватне друштвене мере и политике
- Изградити капацитете државе да ради са дијаспором
- Осигурати кохерентност политика дијаспоре и локалне заједнице

Интерес миграната за њихов крај порекла претежно се сужава на уже, локалне завичаје и породичне прилике. Термин „одлив мозгова” подразумева велике, врло често масовне миграције одређених категорија становништва, нпр. стручњака, научника или високообразованих грађана. Често, термин се повезује са одласком младих из свог места пребивалишта или земље, обзиром да су млади носиоци будућег развоја и да међу њима, свакако, има и високообразованих. Насупрот овом термину је термин „прилив мозгова“, што подразумева повратак високообразованих, стручњака и научника, али и осталих становника различитих по економском и образовном статусу. Термин „циркулација знања” се често ставља у контекст миграција и мобилности грађана. Сам термин подразумева могућност размене стручних знања и вештина између грађана, врло често са намером да се побољшају компетенције грађана и њихова запошљивост, а може се вршити путем студентских и пословних размена и боравака, дужег или краћег временског периода, студијских и научних посета, различитих облика саветовања и менторства - било виртуелних (он лине менторства) или стварних (ментор и студент су у истом граду и састају се у одређеним временским периодима).

Физички повратак је теже остварив јер подразумева претходно одлучивање о различитим егзистенцијалним питањима (проналажење будућег посла, регулисање пословних обавеза, стамбеног питања, школовања деце, итд), а перцепција дијаспоре искључиво као ресурса економских инвестиција занемарује остале потенцијале дијаспоре, нпр. пренос знања, менторска подршка младима, итд. Такође, одлука о економском инвестирању се спорије доноси. Стога је концепт „циркулације знања”, било кроз студијске и пословне посете или кроз различите облике менторства, добар начин за побољшање компетенција младих и осталог становништва, не само зато што је економски јефтинији и лакше остварив, него зато што се на тај начин укључују и представници стручне и пословне дијаспоре који немају довољно ресурса за инвестиције, а поседују огромно искуство и знање које се може применити у локалном економском развоју.

Потенцијална улога дијаспоре у подстицању омладинског предузетништва могла би да буде у креирању и спровођењу обука и тренинга из области предузетништва и вођења сопственог бизниса. Локалне власти би требале да препознају и мапирају постојеће иницијативе дијаспоре – програме, мреже, удружења, стручне и пословне клубове у заједници и земљама дестинације; и пронађу начине да се подрже и повежу са развојним потребама региона. Због тога је потребно успоставити чвршћу сарадњу локалних органа надлежних за привреду и економију (нпр. Канцеларија за локални економски развој) и организација за подршку привреди (нпр. Регионалних привредних комора), као и органа локалне власти надлежних за образовање како би се мапирани чланови локалне дијаспоре и на основу њихових ресурса развиле политике подстицајне за укључивање локалне дијаспоре у економски развој општине и развој компетенција.

Општи циљ управљања миграцијама је стварање привредног и друштвеног амбијента за успоравање одласка радно способног становништва, јачање веза са дијаспором, подстицање повратних и циркуларних миграција, као и привлачење странаца различитих образовних профила. Из општег, произилазе и посебни циљеви:

- изградња и јачање институционалних капацитета за праћење и унапређење квалитета података о економским миграцијама
- унапређење услова живота и рада у привредном и друштвеном сектору
- унапређење сарадње дијаспоре и матице и подстицање транснационалног предузетништва
- усклађивање система образовања са потребама привреде, са акцентом на праћење иновација које носи са собом четврта индустријска револуција, посебно у сфери развијања нових занимања и стручних профила и стварање услова за привлачење страних студената
- стварање услова за праћење, подстицање и подршку циркуларним и повратним миграцијама
- стварање услова за ефикасније управљање унутрашњим миграционим токовима

ПОГЛАВЉЕ 3: АНАЛИЗА СИТУАЦИЈЕ И ЗАКЉУЧЦИ

Анализа ситуације у којој се решава питање положаја избеглица, ИРЛ и повратника обухвата четири врсте квалитативних анализе:

1. преглед документације о ширем радном окружењу,
2. анализу стања (SWOT),
3. анализу заинтересованих страна, и
4. анализу проблема.

1. Преглед документације о радном окружењу обухвата неколико кључних националних стратешких докуманата релевантних за ову област, актуелни законски оквир који регулише питања избеглих лица у Републици Србији, стратешка документа Општине Кањижа, као и реализоване и актуелне пројекте и програме намењене избеглим и ИРЛ у Општини.

Национални стратешки документи од значаја за питања избеглих, интерно расељених лица и повратника су:

- Стратегија за решавање питања избеглица и интерно расељених лица за период од 2024. до 2030. године,
- Национална стратегија за управљање миграцијама (2009);
- Национална стратегија реинтеграције повратника по споразуму о реадмисији (2009);

- Стратегија за смањење сиромаштва (2003);
- Национална стратегија одрживог развоја (2008);
- Национална стратегија привредног развоја Републике Србије 2006 – 2012;
- Стратегија запошљавања у Републици Србији за период од 2021. до – 2026. године;
- Стратегија регионалног развоја 2007 – 2012;
- Стратегија пољопривреде и руралног развоја Републике Србије за период 2014–2024. године;
- Стратегија развоја социјалне заштите (2010);
- Национални план акције за децу (2004).
- Национална стратегија за младе 2015-2025. године
- Национална стратегија за побољшање положаја жена и унапређивање родне равноправности

Општина Кањижа је до сада реализовала програме за избеглице и ИРЛ у виду помоћи у грађевинском материјалу за оне који су почели сопствену градњу или реконструкцију постојеће куће, откупом сеоских кућа и помоћи у економском оснаживању за почетак или развој сопственог бизниса. Највећи број је решио своје стамбене потребе у сопственој режији.

Најважнији закључци ове анализе су следећи:

- Национална стратегија за решавање питања избеглих и интерно расељених лица (2024) дефинише основне правце деловања – обезбеђивање услова за повратак и обезбеђивање услова за локалну интеграцију, што је потпуно у складу са међународно прихваћеним циљевима за решавање положаја ове групе грађана, али недостаје јој актуелизација и усклађивање са реалним стањем;
- Национална стратегија за управљање миграцијама (2009) дефинише планско и организовано управљање миграцијама праћењем спољних и унутрашњих миграционих кретања, и спровођење активности које ће довести до подстицања регуларних и сузбијања нерегуларних миграција, као и решавање проблема избеглица и интерно расељених лица, ефикасни и ефективни прихват и одржива социо-економска реинтеграција повратника – грађана Републике Србије по основу споразума о реадмисији.
- Национална стратегија реинтеграције повратника по споразуму о реадмисији (2009) утврђује приоритетне области, као што су: издавање личних докумената, решавање питања смештаја, стварање могућности за запошљавање и остваривање других права, као што су право на здравствену заштиту, образовање, социјалну и породично-правну заштиту, итд. Одсуство координације и размене информација о повратницима представља озбиљну сметњу у регистрацији лица која се враћају по основу реадмисије, утврђивању њихових потреба и пружању адекватне заштите ради њиховог укључивања у нову средину.
- Остале наведене националне стратегије пружају начелну основу и дају смернице за развијање мера и акција у области локалне интеграције избеглих и интерно расељених лица којима се може допринети унапређењу њиховог животног стандарда и укупног друштвеног положаја.
- Локални документи Општине Кањижа пре овог плана нису се експлицитно бавили питањима од директног и непосредног значаја за избегличко-прогнану, ИРЛ или повратничку популацију, мада су они препознати као посебно осетљива друштвена група. Њихови проблеми и потребе морају да се посматрају изоловано од потреба других угрожених група становништва општине Кањижа;
- Програми и пројекти за избегле и ИРЛ који су до сада реализовани, као и они који су у току, бавили су се решавањем следећих питања: стамбено збрињавање, грантови

за почетни бизнис и остале доходовне активности. До сада није било пројеката и програма подршке повратницима по основу споразума о реадмисији.

2. Анализа стања у локалној заједници извршена је кроз идентификовање досадашњих активности и резултата у домену подршке избеглицама и ИРЛ и сагледавања капацитета и слабости, као и могућности и препрека са којима се суочава заједница (SWOT анализа).

Унутрашње СНАГЕ локалног система	Унутрашње СЛАБОСТИ локалног система
- Генерална политичка воља да се решавају ствари - Искуство и стручност кадра који ради са избеглицама и ИРЛ - Искуство у пројектима за избеглице и ИРЛ - Искуство сарадње са донаторима и међународним програмима - Досадашњи реализовани пројекти стамбеног збрињавања - Добро успостављен систем локалне социјалне заштите	- Недовољно средстава у локалном буџету - Низ нерешених проблема локалног становништва - приоритети - Слабо развијен цивилни сектор – невладине организације - Неорганизованост избеглица и ИРЛ - Недовољна медијска покривеност - Општа неразвијеност општине Кањижа
Спољашње МОГУЋНОСТИ	Спољашње ПРЕТЊЕ
- Постојање државних стратегија - Повећана активност државе на овом плану (стамбено збрињавање, коришћење ЕУ фондова и сарадња са међународним фондовима и организацијама) - Национални програми за запошљавање - Прекогранична сарадња и пројекти - Програм обештећења имовине - Програм откупа кућа - Покрајински фонд, Министарство пољопр., НИП - Статус неразвијене општине	- Лоша економска ситуација, незапосленост - Спора имплементације националних стратегија - Светска економска криза која се одражава и на фондове ЕУ - Недостатак програма на националном нивоу - Лоша информисаност и слабење интереса - Ерозија друштвених вредности- солидарности

Главна снага Општине Кањижа је искуству у партнерским пројектима и заинтересованости локалне самоуправе у изградњи социјалне сигурности и заштите. Слабости општине су присуство истих проблема код домицилног становништва, неразвијеност општине и недостатак цивилног сектора. Област самоорганизовања избеглица и ИРЛ је такође недовољно развијена. Спољашње могућности су повећана активност државе на овом плану уз помоћ државних и покрајинских Фондова. Основна препрека је општа незапосленост као и ерозија друштвених вредности.

3. Анализом заинтересованих страна идентификоване су кључне заинтересоване стране за унапређење положаја избеглих, интерно расељених лица и повратника у Општини Кањижа које су диференциране на крајње кориснике/це ЛАП-а (различите групе избеглих, ИРЛ и повратника) и кључне partnere локалној самоуправи у развијању и примени мера и програма.

Крајњи корисници/це локалног акционог плана као крајњи корисници услуга су радно способна избегла, ИРЛ и повратници која немају одговарајућу квалификацију за потребе привреде, и лица која немају потребна лична документа.

Кључни партнери Општине Кањижа који су на различите начине одговорни и/или укључени у активности везано за положај избеглица, ИРЛ и повратника су:

1. Повереништво Комесаријата за избеглице ради на решавању статусних питања и препознавању свеобухватне проблематике избеглица, ИРЛ и повратника;
2. Општинска управа обезбеђује основну документацију, а у складу са својим овлашћењима и надлежностима (Извод из књиге рођених);
3. Центар за социјални рад је кадровски и стручно добро опремљена установа социјалне заштите која избеглицама, ИРЛ и повратницима пружа помоћ у остваривању права из области социјалне заштите, у складу са Законом о социјалној заштити;
4. Црвени крст спроводи програме хуманитарне помоћи угроженима;
5. Национална служба за запошљавање – филијала Кањижа у оквиру својих редовних делатности евидентира и пружа помоћ у запошљавању избеглих, ИРЛ и повратника;
6. Јавне службе које се у решавању проблема избеглица, ИРЛ и повратника укључују у складу са потребама и својим надлежностима.

Локални актери своје активности спровode у сарадњи са:

- Комесаријатом за избеглице, који даје упутства и смернице за рад повереника за избеглице, а која се односе на статусна питања, питања смештаја и приступа свим основним правима;
- УНХЦР-ом у делу који се односи на интегративне програме становања, а које УНХЦР спроводи са својим партнерима;
- Српски демократски форум, организацијом која већ неколико година спроводи пројекат прибављања докумената као и пружања правне помоћи за избега и прогнана лица;
- ХЦИТ – правна помоћ;
- ИНТЕРСОС-ом као реализатором пројекта трајне интеграције, кроз доделу грантова у грађевинском материјалу за избеглице и откупом сеоских домаћинства;
- Носиоци хуманитарних и развојних програма УНХЦР-ом и ИОМ-ом

4. Анализа проблема је показала да су главни проблеми избеглих, интерно расељених лица и повратника у општини Кањижа следећи:

- Приступ личним документима, решавање статуса и личних докумената у РС: мањем броју избеглих и интерно расељених лица основни проблем чини остваривање права на лична документа (држављанство и пребивалиште) у РС, због административних и финансијских потешкоћа у прибављању докумената потребних за подношење захтева за пријем у држављанство и након тога за издавање личне карте. Велики део избегличке популације је управо због овога искључен из система социјалне заштите РС (право на материјално обезбеђење породице, туђа нега и помоћ, дечији додатак, родитељски додатак и др).
- Стамбено збрињавање и друштвена интеграција: стамбени статус избеглих, расељених лица и повратника је индикатор на основу кога се може оценити неравноправан положај ових лица у односу на домицилно становништво. Велики део избегличке популације је решило стамбено питање сопственим средствима, изградили куће. Већи део породица је решио стамбени проблем куповином сеоских

имања, али и поред ових добрих резултата, још увек је становање кључни егзистенцијални проблем.

- Приступ здравственој и социјалној заштити: према Закону о здравственој заштити, избегла и расељена лица и повратници имају потпуно иста права као и домицилно становништво.
- Образовање деце и одраслих: право на образовање се у пракси остварује у потпуности. Сва деца избеглих лица су укључена у образовни систем на свим нивоима школовања. Потешкоће се јављају код родитеља који немају новца да финансирају школовање или путовање, тј. куповину ђачких месечних карти јер Општина Кањижа има једну средњу школу те ученици средње школе путују из насеља у Кањижу.
- Незапосленост: Избеглице и ИРЛ у локалној заједници нису били обухваћени до сада ни једним пројектом Националне службе за запошљавање за преквалификацију или самозапошљавање. Незапосленост је присутна међу избегличком, расељеничком и повратничком популацијом. Због ниског степена образовања и неквалификованости, примарно међу расељеним лицима са Косова и Метохије, али и међу избеглицама и повратницима, овој популацији је веома тешко да нађе стално запослење, па се великим делом она издржавају радећи слабо плаћене и нередовне сезонске послове или послове „на црно“. Део ове популације такође има административних потешкоћа у прибављању доказа о стеченој квалификацији у матичним земљама (или у ЕУ), као и доказа о оствареном радном стажу или праву на пензију. Све ово доводи до израженог сиромаштва међу великим делом избеглих, расељених лица и повратника.

Полазећи од целовите слике проблема избеглица, ИРЛ и повратника, идентификују се следеће карактеристике њиховог положаја:

- недовољни и неодговарајући социјално материјални подстицаји за интеграцију избеглих и ИРЛ
- неодговарајућа подршка старим избеглим и ИРЛ без породичне бриге млађих чланова,
- висок степен сиромаштва међу избеглицама, ИРЛ и повратницима,
- нерешено питање одговарајућег стамбеног смештаја избеглих, ИРЛ и повратника,
- слаба интегрисаност деце избеглица и ИРЛ,
- висок проценат незапослених избеглица, ИРЛ и повратника у локалној заједници
- ИРЛ не поседују потребну личну документацију, услед измештених или уништених матичних књига, непостојеће системске сарадње са надлежним институцијама, као и великог броја непријављене новорођене деце.

На основу идентификованих проблема, утврђују се могући правци за њихово превазилажење:

1. **Израда социјалне карте**: потребна је теренска активност и детаљно истраживање социјалних потреба како би се добила реална слика индивидуалног стања и избегао колективан приступ што омогућује реалнију расподелу ресурса;
2. **Проширење активности Центра за социјални рад и формирање мултисекторског тима за ефикаснији приступ и помоћ избеглицама, ИРЛ и повратницима**. Улога

Центра са стручним капацитетима које поседује може значајније допринети целовитом задовољењу потреба избеглица, ИРЛ и повратника;

3. **Формирање пројектног тима** – групе за израду пројеката и контакта са међународним организацијама која могу бити значајна подршка локалној самоуправи у решавању питања која су критична за избеглице, ИРЛ и повратнике, али и за локално становништво;
4. **Стручно образовање и обука** – Проблем запошљавања избеглица, ИРЛ и повратника не може се решити без поправљања њихове образовне структуре. Могуће обуке треба да су повезане са локалним потребама привреде. Идеално је да приватни сектор буде укључен у дизајнирање обука како би се задовољиле потребе локалних компанија. Општина ће се побринути да се обуке изводе на најефективнији могући начин, комбиновањем теоретских и практичних делова;
5. **Уклањање препрека запошљавању** – спроводи се кроз подизање свести међу послодавцима о предностима запошљавања одређених друштвених угрожених група. Пројекти се такође односе на обезбеђивање одређених објеката или земљишта незапосленима за радно ангажовање – пројекти који ће гарантовати привремено запошљавање незапослених кроз стицање радног искуства и програма јавних радова. Њихов професионални развој биће кључни део тих пројеката. Ове пројекте треба првенствено спроводити за младе који никада нису били запослени или за оне који треба да науче нове вештине како би се поново запослили. Истовремено, треба обезбедити прихват и збрињавање ових лица, као неопходну помоћ за успешну интеграцију и укључивање у локалну заједницу;
6. **Информисање и саветовање** – покрива низ пројеката који или помажу људима да се поново запосле или онима којима прети незапосленост да пронађу алтернативни посао. Такви пројекти обухватиће оснивање установа за тражење посла, пословних клубова, обуку на тему техника интервјуа или припрему планова за повратак на посао.

Закључци и препоруке: Општина Кањижа са својом врло неповољном демографском структуром, присуством избеглица, ИРЛ и повратника на својој територији може поправити ове неповољне трендове. Стварајући услове својом популационом политиком решавањем проблема ових лица која живе на територији општине постићи привлачење избеглих и расељених лица из других средина тиме поправљајући лошу демографску слику. Сви аспекти проблема радне снаге у дужем периоду могу представљати ограничење уравнотеженог руралног развоју овог краја. У овом контексту треба посматрати и питање радног ангажовања избеглица и ИРЛ.

- Старосна и радна структура становника на селима је врло неповољна. С друге стране села поседују материјалне ресурсе за живот и развој и у том контексту треба развијати мере за трајну интеграцију избеглица, ИРЛ и повратника у руралним подручјима општине Кањижа. Овакав приступ је још важнији ако се узме у обзир смањење броја становништва за 20% у последњих десетак година. Општина Кањижа зато треба својим локалним политикама да позитивно утиче на демографску ситуацију и тиме унапреди локалну популациону политику;
- Све групе становника Кањижа имају потешкоће при запошљавању. Овај проблем погађа и домицилно становништво, али је много израженији код избегличке, расељеничке и

повратничке популације. Делимично решење су преквалификације који су određене ка самосталном отпочињању бизниса уз помоћ локалне самоуправе;

- Решавање стамбеног питања избеглица, ИРЛ и повратника је и даље кључно. За решавање овог питања постоји више начина: откуп старих сеоских кућа са окућницом и обезбеђивање средстава за њихову адаптацију, чиме би се подмладила и оживела сеоска средина; посредовање локалне самоуправе, Центра за социјални рад у обезбеђивању стамбеног простора за ова лица путем посредовања у склапању уговора о доживотном издржавању, чиме би се растеретили геронтолошки центри и изашло би се у сусрет старим лицима да остану да живе у својим кућама.

ПОГЛАВЉЕ 4: ПРИОРИТЕТНЕ ЦИЉНЕ ГРУПЕ

Критеријуми локалног акционог плана за избор приоритетних група међу избеглим, ИРЛ и повратницима су:

- Материјални и здравствени статус породица, односно степен угрожености,
- Бројност породице као приоритет,
- Видљивост/невидљивост циљне групе и њеног проблема,
- Ресурси локалне заједнице којима располаже и овлашћења која има,
- Активан приступ, односно спремност корисничке групе на активизам и самоорганизовање,
- Избеглице које немају решено стамбено питање
- Избеглице и ИРЛ који имају тешкоће правне природе (нпр. нерешено питање личних докумената за ИР) и недовољан приступ информацијама

На основу критеријума који су се пре свега базирали на тежини и раширености проблема са којима се суочавају грађани и грађанке из избегличке, ИРЛ и повратничке популације, овај акциони план ће примарно бити усмерен на следеће групе:

- стари који нису остварили права из радног односа и немају лична примања,
- једнородитељске породице,
- особе без имовине и прихода,
- породице са децом са сметњама у развоју,
- многочлане породице без прихода,
- Избегли, ИРЛ и повратници који живе у руралним условима
- Избегли, ИРЛ и повратници – жртве насиља

У свим наведеним корисничким групама жене се третирају као посебан приоритет.

ПОГЛАВЉЕ 5. ОПШТИ И СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉЕВИ ЛАП-А

Локалним акционим планом за унапређење положаја избеглих, ИРЛ и повратника дефинисан је општи циљ који је реално могуће остварити у периоду од 2025. до 2029. године и то путем систематских и одрживих програма у општини Кањижа. Полазећи од анализе стања, локалних ресурса и капацитета, као и од потреба унапређење свеобухватног положаја избеглих, ИРЛ и повратника у општини Кањижа, а у складу са националним стратешким опредељењима, дефинисан је општи циљ:

Општи циљ: Побољшани социјално-материјални услови за интеграцију избеглих и интерно расељених као и реинтеграцију повратника (укључујући и оне у руралним срединама) кроз програме за трајног решавања стамбеног питања и повећање запошљавања и стварања услова за економско осамостаљивање и укључивање у друштвени живот Општине Кањижа.

Из овако постављеног општег циља формулисани су специфични циљеви који су релевантни за остваривање општег циља у периоду 2025-2029. године и то:

Специфичан циљ 1: У периоду 2025-2029. год. стамбено збринути најугроженије породица избеглих, ИРЛ и повратника откупом пет кућа у руралним срединама.

Специфичан циљ 2: У периоду 2025-2029. год. стамбено збринути најмање 10 породица избеглих, ИРЛ и повратника обезбеђивањем подршке у грађевинском материјалу за завршавање започетих стамбених објеката или адаптацију постојећих неусловних објеката у сарадњи с КИРС-ом.

Специфичан циљ 3: У периоду 2025-2029. год. стамбено збринути најмање пет породица избеглих, ИРЛ и повратника обезбеђивањем подршке у грађевинском материјалу за завршавање започетих стамбених објеката или адаптацију постојећих неусловних објеката у сарадњи са Фондом за пружање помоћи избеглим, прогнаним и расељеним лицима.

Специфичан циљ 4: У периоду 2025-2029. год. економски оснажити породице избеглих, ИРЛ и повратника средствима за samozapošljavanje кроз Локални фонд за покретање малог породичног бизниса у сарадњи са МСП и Фондом за развој АПВ.

Специфичан циљ 5: У периоду 2025-2029. год. економски оснажити најмање пет породица избеглих, ИРЛ и повратника доделом пакета за доходне активности за отпочињање самосталног породичног малог бизниса.

Поглавље 6.

Активности – задаци за реализацију ЛПА
ТАБЕЛА ЛОКАЛНОГ АКЦИОНОГ ПЛАНА за период од 2025. до 2029. године

Специфични циљ СЦ1а: У периоду од почетка 2025. до краја 2029. год. стамбено збринути пет избегличких и ИРЛ породица откупом 5 кућа у руралним срединама.							
Активност	Период реализације (од – до)	Очекивани резултат	Индикатор(и)	Потребни ресурси		Носилац активности	Партнер/и у реализацији
				Буџет лок. самоуп.	Остали извори		
Идентификовање најугроженијих породица-	Прва половина 2025	Идентификовано најмање 3 породице	Број идентификованих породица	Постојећи људски ресурси		Повереник	Општинско веће и месне заједнице
Идентификовање расположивих кућа-сеоских домаћинства	Прва половина 2025	Идентификовано најмање 3 слободне куће	Број идентификованих	Постојећи људски ресурси		Повереник	Месне заједнице
Прављење финансијске конструкције и плана прикупљања средстава за откуп кућа	3. квартал 2025	Направљен план и отпочети контакт са донаторима	Број и заинтересованост донатора	Постојећи људски ресурси		Повереник	
Идентификовани донатори-обезбеђена финансијска средства за 5 породица	3.квартал 2025	Обезбеђена средства за откуп 3 кућа	Износ обезбеђених средстава	-		Локална самоуправа и повереник	Идентификовани донатор, КИРС

Реализација куповине кућа	4. квартал 2025	Купљено 3 сеоске куће за 3 најугроженије породице	Број купљених кућа	2.850 ЕУР	25.650 ЕУР	Локална самоуправа и повереник	Донатор, корисници
Усељавање породица	4. квартал 2025	3 породице усељено у куће	Број стамбено збринутих породица	450 ЕУР за почетну помоћ	4050 ЕУР	Повереник	ЦК, породице, локална самоуправа
Идентификовање најугроженијих породица	1. половина 2026	2 породице	Број идентификованих породица			повереник	Општинско веће и Месне заједнице
Реализација куповине кућа	3 квартал 2026	Купљено 2 сеоске куће за 2 најугроженије породице	Број купљених кућа	1.900 ЕУР	17.100 ЕУР	Локална самоуправа и повереник	Донатор, КИРС
Усељавање породица	4.квартал 2026	2 породице усељено у куће	Број збринутих породица	300 ЕУР	2.700 ЕУР	Повереник	ЦК, породице, локална самоуправа

Специфични циљ СЦ1 6: У периоду од 2025. до 2029. године обезбедити подршку за доходне активности до 10 породица избеглих и ИРЛ, за економско оснаживање куповином машина и опреме у сарадњи са КИРС-ом							
Активност	Период реализације (од – до)	Очекивани резултат	Индикатор(и)	Потребни ресурси		Носилац активности	Партнер/и у реализацији
				Буџет лок. самоуп.	Остали извори		
Идентификовати породице које имају потребу за подршком	1 квартал 2027	Идентификоване све породице које имају потребу за подршком у доходним активностима	Број идентификованих породица	Постојећи људски ресурси		Повереник	МЗ, ЦК

Обезбедити средства-подршку за програм	1 квартал 2027	Обезбеђена подршка - до 10 породица	Број породица којима је обезбеђена подршка	13.000 ЕУР		Повереник	КИРС
Израда критеријума за одабир приоритетних породица	2 квартал 2027	Израђени критеријуми	Квалитет критеријума	Постојећи људски ресурси		Савет за миграције/радна група	Општина, Кирс
Одабрати приоритетне породице	2. квартал 2027	Одабрано до 10 породице	Број породица			Савет за миграције/радна група	
Реализација помоћи – први круг	4 квартал 2027	Подељена помоћ			КИРС	Повереник	
Исти круг активности ће се организовати и у 2023							
Специфични циљ СЦ1 ц У периоду од 2025. до 2029. године у сарадњи са Покрајинским фондом за збрињавање, обезбедити доградњу новозапочетих кућа и адаптацију старих породичних кућа за најмање 3 породице избеглих, ИРЛ и повратника							
Активност	Период реализације (од – до)	Очекивани резултат	Индикатор(и)	Потребни ресурси		Носилац активности	Партнер/и у реализацији
				Буџет лок. самоуп.	Остали извори		
Идентификовати породице које имају потребу за подршком	1 квартал 2028	Идентификоване све породице повратника које имају потребу за подршком у грађ. материјалом	Број идентификованих породица повратника	Постојећи људски ресурси		Повереник	МЗ,

Обезбедити средства - подршку за програм	2. квартал 2028	Обезбеђена подршка за најмање 3 породице повратника у 2023	Број породица за које је обезбеђена подршка		Покрајински фонд	Повереник	Покрајински фонд
Израда критеријума за одабир приоритених породица	3. квартал 2028	Направљени критеријуми	Квалитет критеријума	Постојећи људски ресурси		Савет за миграције/радна група	ЦК, ФОНД
Одабрати приоритене поодице	3.квартал 2028	Одабрано 3 породице повратник	Број породица			Савет за миграције/радна група	
Реализација помоћи – први круг	4 квартал 2028	Подељена помоћ			Покрајински фонд	Повереник	Покрајински секретаријат
Исти круг активности ће се организовати и у 2029.							
Специфични циљ СЦ2а: У периоду од почетка 2025. до краја 2029 год. подстицати самозапошљавање средствима Локалног фонда за покретање малог породичног бизниса у сарадњи са МСП и фондом за развој АПВ							
Активност	Период реализације (од – до)	Очекивани резултат	Индикатор(и)	Потребни ресурси		Носилац активности	Партнер/и у реализацији
				Буџет лок. самоуп.	Остали извори		
Испитати	Други квартал 2028	Идентификовано најмање 5 породица	Број заинтересованих породица	Постојећи људски ресурси		ОУ Кањижа	НСЗ, Повереник

заинтересованост међу избеглицама и ИРЛ							
Истражити локалне потребе и потребе тржишта	Трећи квартал 2028	Идентификоване области за породични бизнис		850,00 ЕУР	7.650,00 ЕУР	ОУ Кањижа	Фонд за развој ПВ повереник
Направити план целовите подршке породицама који се одлуче за самозапошљавање-индивидуално	Четврти квартал 2028	Направљен индивидуални план подршке за сваку породицу	Број и квалитет планова			ОУ Кањижа	Повереник, НСЗ
Организовати едукације и консултације за носиоце породичног бизниса	Први квартал 2028	Организована едукација и консултације	Број семинара и консултација Задовољство корисника	Фонд за развој		ОУ Кањижа	Повереник
Реализовати први круг подршке	Други квартал 2028	Грантове добиле пет породица	Број породица Износ гранта	Фонд за развој		Локални фонд за развој	

Специфични циљ СЦ2 6: У периоду од почетка 2025. до краја 2029 год. обезбедити за избегле и ИРЛ породице по 5 „пакета“ годишње за отпочињање самосталног породичног малог бизниса							
Активност	Период реализације (од – до)	Очекивани резултат	Индикатор(и)	Потребни ресурси		Носилац активности	Партнер/и у реализацији
				Буџет лок. самоуп.	Остали извори		
Идентификовати интересе, потребе и могућности породица за овим видом помоћи	1 квартал 2029	Постоји јасна слика о интересима, потребама и могућности породица за овим видом помоћи	Број породица које су спремне за овакав вид подршке	Постојећи људски ресурси		Повереник	КИРС
Обезбеђивање донаторских средстава- пакети	2 квартал 2029	Обезбеђено минимално 5 пакета	Број пакета		Донатор КИРС	Повереник, КИРС	
Израда критеријума за избор приоритетних породица	2. квартал 2029	Израђени критеријуми	Квалитет критеријума	850,00 ЕУР	7.650,00 ЕУР	Савет за миграције	КИРС , повереник
Одабир породица	3. квартал 2029	Одабрано 5 породица	Број одабраних породица			Савет за миграције	КИРС, повереник
Обука корисника помоћи	4. квартал 2029	Обављена обука за 5 породица	Обим и квалитет обуке			Повереник	КИРС
Реализација помоћи	4. квартал 2029	Подељени пакети за 5 породица	Број пакета помоћи		КИРС, донатор	Повереник	КИРС, донатор
Напомена: исти циклус ће се поновити у 2025							

ПОГЛАВЉЕ 7: РЕСУРСИ - БУЏЕТ

Средства за реализацију Локалног плана обезбеђиваће се из различитих извора, делом из буџета локалне самоуправе, делом из донаторских буџета, односно помоћу пројеката који ће се развити на основу овог Локалног плана, као и из других доступних извора. Потенцијални донатори и фондови на које ће се реализација ЛПА ослањати су ИОМ, УНХЦР, АСБ; УСАИД, Покрајински фонд за избеглице, Фонд за развој АП и други доступни извори.

Поступајући у складу са донетим националним стратегијама очекује се финансијска подршка ресорних са виших нивоа власти у реализацији активности ЛПА.

Процена цене коштања ЛПА ће се радити за сваку годину посебно, односно за сваки од специфичних задатака који су идентификовани.

У приступу реализацији овог ЛПА, полази се од идентификовања и коришћења свих већ постојећих ресурса у локалној заједници (људских и материјалних), а инсистираће се на већој самоорганизованости и учешћу виших нивоа власти у реализацији активности ЛПА.

ПОГЛАВЉЕ 8: АРАНЖМАНИ ЗА ПРИМЕНУ

Аранжмани за примену ЛПА у Општини Кањижа обухватају **локалне структуре и различите мере и процедуре** које ће осигурати његово успешно спровођење. У оквиру локалних структура, разликују се:

- 1) **Структуре за управљање процесом примене ЛПА и**
- 2) **Структуре које су оперативне и примењују ЛПА**

Структуру за управљање процесом примене ЛПА.

Након усвајања Локалног плана Савет за управљање миграцијама и трајна решења ће као део свог будућег рада, израдити План управљања применом локалног плана.

Савет за управљање миграцијама и трајна решења као управљачка структура има следеће задатке:

- У потпуности одговара за вођење целокупног процеса примене Локалног плана;
- Именује локалне тимове за управљање пројектима који настану као резултат операционализације Локалног плана;
- Обезбеђује приступ и прикупљање свих података и информација у електронској форми од сваког актера-учесника у процесу унапређења положаја избеглих и ИРЛ у локалној заједници;
- Одржава контакте са свим учесницима у реализацији Локалног плана; Управља процесом праћења (мониторинга) и оцењивања успешности (евалуације) Локалног плана;
- Одржава контакте са јавношћу и доносиоцима одлука у локалној самоуправи.
- Управља процесом праћења (мониторинга) и оцењивања успешности (евалуације) Локалног плана;
- Одржава контакте са јавношћу и доносиоцима одлука у локалној самоуправи.

Оперативна структура.

Примену Локалног акционог плана вршиће институције, организације и тимови формирани у циљу непосредне реализације плана и пројеката развијених на основу Локалног плана. У складу са Локалним акционим планом, биће реализована подела улога и одговорности међу различитим актерима у локалној заједници-партнерима у реализацији. Сваки актер ће у складу са принципом јавности и транспарентности рада водити одговарајућу евиденцију и документацију и припремати периодичне извештаје о раду. Извештаји ће бити полазна основа за праћење и оцењивање успешности рада.

Оперативна структура за примену Локалног плана има следеће задатке и одговорности:

- Реализација Локалног акционог плана;
- Непосредна комуникација са корисницима/цама услуга које се обезбеђују Локалним планом;
- Редовно достављање извештаја координатору/ки Савет за управљање миграцијама и трајна решења о свим активностима на спровођењу Локалног плана;
- Учешће у евентуалним обукама за унапређење стручности и компетенција за спровођење задатака Локалног плана;
- Унапређење процеса примене Локалног плана у складу са сугестијама и препорукама управљачке структуре.

Управљачка и оперативна структура ће развити план и механизме међусобне комуникације, пратиће успешност размене информација и ефикасност комуникације у односу на очекиване резултате примене Локалног плана. План комуникације управљачке и оперативне структуре уредиће време и начине размене информација и предузимања одговарајућих акција.

Детаљне годишње планове за наредни период, припремаће Савет за управљање миграцијама и трајна решења уз активне консултације са оперативним структурама. По потреби, Савет ће формирати и одговарајуће радне тимове.

Механизми праћења, оцењивања успешности примене Локалног плана и доношења евентуалних корективних мера биће дефинисани Планом праћења и оцењивања успешности (планом мониторинга и евалуација).

ПОГЛАВЉЕ 9: ПРАЋЕЊЕ И ОЦЕНА УСПЕШНОСТИ

Циљ праћења и оцене успешности (мониторинга и евалуације) ЛПА је да се систематично прикупљају подаци, прати и надгледа процес примене и процењује успех ЛПА ради предлагање евентуалних измена у активностима на основу налаза и оцена.

Временски оквир: Мониторинг (као систематски процес прикупљања података) спроводи се континуирано и дугорочно. Евалуација (као анализа података и доношење оцене о успешности) вршиће се периодично - једном годишње и подносиће се извештај Општинском већу Кањижа до половине децембра.

Предмет мониторинга и евалуације: Мониторинг и евалуација укључују целовито сагледавање испуњења активности - задатака и специфичних циљева.

Кључни индикатори утицаја за праћење и оцењивање успешности примене Локалног плана ће бити следећи:

- Број нових услуга - локалних мера / програма за избегла и ИРЛ;
- Обухват избеглих и ИРЛ новим услугама и мерама;
- Структура корисника/ца услуга и мера / програма;
- Ниво укључености различитих актера у пружање услуга избеглим и ИРЛ у локалној заједници;
- Обим финансијских средстава издвојених за услуге избеглим и ИРЛ;
- Структура финансијских средстава издвојених за услуге избеглим и ИРЛ (буџет локалне самоуправе, донаторска средства, други извори...).

Процесни индикатори

за праћење и оцењивање успешности примене Локалног плана су дефинисани у табели Локалног акционог плана

- Број породица стамбено збринутих
- Број закључених уговора о раду
- Број лица која су добила сертификате о преквалификацији
- Број и врста едукативних радионица и број учесника
- Број потписаних протокола о сарадњи са одабраним НВО организација

Методе и технике мониторинга и евалуације:

За успешно обављање мониторинга и евалуације користиће се стандардни сет алата међу којима су: евидентирање корисника, интервјуи са корисницима (упитници, разговори, анкете), извештавање и др.

Савет за управљање миграцијама и трајна решења ће бити одговоран за праћење и оцењивање успешности рада на примени Локалног плана - вршиће мониторинг (М) и евалуацију (Е). Тим за М и Е чине представници/це -стручна лица из локалних установа и организација које се непосредно или посредно баве питањима избеглих и ИРЛ, као и представници/це корисничких група овог Локалног плана.

Савет за управљање миграцијама и трајна решења ће својим Планом рада дефинисати начин организовања мониторинга и евалуације Локалног плана у периоду операционализације Локалног плана. Предметни План треба да обезбеди:

- приступ и прикупљање свих података и информација у електронској форми од сваког актера-учесника у процесу унапређења положаја избеглих и ИРЛ у локалној заједници;

- контакте са свим учесницима у реализацији Локалног плана;
- управљање процесом праћења (мониторинга) и оцењивања успешности (евалуације) Локалног плана;
- дефинисање контаката са јавношћу и доносиоцима одлука у локалној самоуправи.
- управљање процесом праћења (мониторинга) и оцењивања успешности (евалуације) Локалног плана.

Оперативну структуру за примену Локалног плана чине установе, организације и тимови формиран у циљу непосредне реализације плана и пројеката развијених на основу Локалног плана. У складу са Локалним акционим планом, биће реализована подела улога и одговорности међу различитим актерима у локалној заједници-партнерима у реализацији. Сваки актер ће у складу са принципом јавности и транспарентности рада водити одговарајућу евиденцију и документацију и припремати периодичне извештаје о раду. Извештаји ће бити полазна основа за праћење и оцењивање успешности рада.

Оперативна структура за примену Локалног плана има следеће задатке и одговорности:

- Реализацију Локалног акционог плана;
- Непосредну комуникацију са корисницима/цама услуга које се обезбеђују Локалним планом;
- Редовно достављање извештаја координатору/ки Савета за управљање миграцијама и трајна решења о свим активностима на спровођењу Локалног плана;
- Учешће у евентуалним обукама за унапређење стручности и компетенција за спровођење задатака Локалног плана;
- Унапређење процеса примене Локалног плана у складу са сугестијама и препорукама управљачке структуре.

Управљачка и оперативна структура ће развити план и механизме међусобне комуникације, пратиће успешност размене информација и ефикасност комуникације у односу на очекиване резултате примене Локалног плана. Планом комуникације управљачке и оперативне структуре уредиће се време и начин размене информација и предузимања одговарајућих акција.

Детаљне годишње планове за наредни период, припремаће Савет за управљање миграцијама и трајна решења уз активне консултације са оперативним структурама. По потреби, Савет ће формирати и одговарајуће радне тимове.

Механизми праћења, оцењивања успешности примене Локалног плана и доношења евентуалних корективних мера биће дефинисани Планом праћења и оцењивања успешности (планом мониторинга и евалуација).